

C. FREINET

De Schoolkrant

De Schoolkrant

DE FREINETBIBLIOTHEEK

In de Freinetbibliotheek verschijnen belangrijke teksten van en over Freinet in vertaling.

Redactie: Rouke Broersma, Jimke Nicolai

Tot nu toe verschenen:

Deel 1 (2005) C. FREINET, *Tony de Wees*. Een kinderboekje uit 1925 met de oorspronkelijke illustraties van Pierre Rossi.

Deel 2 (2006) MICHEL BARRÉ, *Célestin Freinet, een pedagoog voor onze tijd*. Omvangrijke en goed gedocumenteerde biografie uit 1996.

Deel 3 (2008) ROUKE BROERSMA/FREEK VELTHAUSZ, *Petersen en Freinet, Jenaplan en Moderne School*. Het Freinet-dossier in het Petersen-archief.

Deel 4 (2009) C. FREINET, *De Moderne School, een praktische gids voor de materiële, technische en pedagogische organisatie van de volksschool*. Eerste uitgave 1945. Daarna diverse herdrukken tot 1977. En in de *Oeuvres Pédagogiques, deel 2, 1996*.

Deel 5 (2009) C. FREINET, *Minet*. Een kinderboekje uit 1926 met de oorspronkelijke illustraties van Pierre Rossi.

Deel 6 (2010) C. FREINET, *Geraakt!*. Een autobiografische novelle uit 1920 en *Frontsoldaat in de Eerste Wereldoorlog*, een documentair fototekstboek voor kinderen uit 1958.

Deel 7 (2011) C. FREINET, *Proefondervindelijk verkennen*. Een brochure uit 1966. Freinets laatste publicatie.

Deel 8 (2012) C. FREINET, *Levenstechnieken verwerven. Proeve van een praktische psychologie toegepast op onderwijs & opvoeding*. Eerste uitgave in 1949. Herdrukken in 1960, '67 en '77. En in *Oeuvres Pédagogiques, deel 1, 1994*.

Deel 9 (2013) C. FREINET, *De vrije tekst*. Brochure. Eerste uitgave in 1947. Gewijzigde herdrukken in 1960 en 1967.

Deel 10 (2014) C. FREINET, *Pedagogie van het werk*. Freinets hoofdwerk. Eerste uitgave in 1949. Herdrukken in 1960, 1967, 1969. En in *Oeuvres Pédagogiques, deel 1, 1994*.

Deel 11 (2015) C. FREINET en ELISE FREINET, *De vrije tekening*. Bestaat uit: C. FREINET, *Natuurlijk tekenen* (1969) en van ELISE FREINET, *Expressief tekenen* (1962).

Deel 12 (2017) C. FREINET, *Natuurlijk leren lezen*. Brochure. Eerste uitgave in 1947. Daarna in 1961. Opgenomen In: *La méthode naturelle L'apprentissage de la langue*, Neuchâtel 1968, 1970, 1973.

Deel 13 (2018) C. FREINET, *Mathieu aan het woord*. Bundel columns. Eerste uitgave in 1949. Herdrukt en aangevuld in 1953, 1959 en 1967.

Deel 14 (2019) C. FREINET & J. PETITCOLAS, *Brevetten en Meesterstukken*. (Gevolgd door Bijlage: J. NICOLAI, *Hedendaagse ontwikkelingen*). Eerste uitgave in 1949 met Freinet als enige auteur, in 1965 herzien met Petitcolas als co-auteur.

Oorspronkelijke uitgave

Titel: *Le Journal scolaire*
Auteur: C. Freinet
Uitgave: Éditions de l'École Moderne Française, CEL, Cannes 1967

Nederlandse uitgave

Titel: *De Schoolkrant*
Vertaling: Rouke Broersma
Omslag en binnenwerk: Bureau voor Levend Leren

Druk: Donkel & Donkel, Drachten
Uitgever: De Freinetwinkel, Nij Beets 2020
www.freinet.nl
info@freinet.nl
ISBN/EAN 9789070961572

Verantwoording afbeeldingen

De afbeeldingen op p. 8, 38 en 54 zijn op *De Windroos* in Wijk bij Duurstede gemaakt door Jan Kolner.
Op De Bothoven te Enschede maakte hij de foto's op 67.
De afbeelding op 19 komt uit de oorspronkelijke uitgave.
De illustraties op 26, 62, 112 en 123 stonden in een schoolkrantbijlage (École Dollot) bij *L'Éducateur* (1973).
De tekst op pagina 42 komt uit een schoolkrant van het Anker te Emmen. Uit de eerste editie (2020) van de *Krullevaarkrant* (Freinetschool De Vlieger te Gent, de klas van Hiske) kozen we de illustraties op 50, 94, 104 en 130.
De afbeeldingen op 42 komen uit het archief van *De Regenboog* te Malden. De afbeelding op 82 is een voorkant van *Les Pionniers*, de schoolkrant van de Freinetschool in Vence. Deze is ook gebruikt voor de omslag van dit boek.

C. FREINET

De
Schoolkrant

De Freinetwinkel

INHOUD

Vooraf: Een drieluik freinettechnieken, 9

Wat is een schoolkrant? 14

INLEIDING: Onderwijsmodernisering stelt eisen, 15

EERSTE DEEL, 20

Voorgeschiedenis, 21

De schoolkrant volgens de freinetaanpak, 23

Van vrije tekst naar schoolkrant, 25

Didactische en technische organisatie, 35

Diverse soorten schoolkranten, 37

De inhoud van schoolkranten, 39

Vormgeving en opmaak, 43

I. De schoolkrant in peuter- en kleutergroepen, 47

II. In onderbouwgroepen, 49

III. In midden- en bovenbouwgroepen, 51

IV. In éénklassige scholen, 53

V. In meerklassige stadsscholen, 55

VI. In het speciaal onderwijs en in kindertehuizen, 57

VII. In het voortgezet onderwijs, 59

VIII. In het onderwijs binnen de Franse Unie, 61

IX. In diverse landen in de wereld, 63

De kwaliteiten van de schoolkrant, 65

TWEEDE DEEL, 68

Pluspunten van de schoolkrant, 69

Pedagogische pluspunten, 71

Psychologische pluspunten, 83

Conclusie, 93

De schoolkrant als bron voor kennis van het kind, 95

Sociale pluspunten, 97

De schoolkrant, werktuig voor burgerschapsvorming en
internationaal begrip, 105

DERDE DEEL, 108

Schoolcorrespondentie, 109

BIJLAGEN, 124

Onthullende kinderteksten, 125

Voorkeurstarief voor schoolkranten, 131

Vooraf

EEN DRIELUIK FREINETTECHNIEKEN

Drie pijlers

Door het leven – voor het leven - door het werk is het alles overkoepelende motto van de pedagogie van Freinet, die steunt op drie pijlers, beschreven in zijn drie belangrijkste boeken:

- Freinets leer- en ontwikkelingspsychologie¹, toegepast op onderwijs en opvoeding, met het sleutelwoord LEVEN. Als zelfstandig naamwoord: *het* leven maar ook als werkwoord, bijvoorbeeld: leren leven, dat is het proefondervindelijk verkennend verwerven van levenstechnieken om je te ontwikkelen tot competent, zelfbewust mens en kritisch burger.
- Freinets onderwijsfilosofie². Een zoektocht naar een concept voor bezielend, doelmatig en levend volksonderwijs, waarin WERK, de meest kenmerkende menselijke activiteit, zowel basis als motor van ons onderwijs wordt.
- En Freinets didactiek³. Een praktische gids om het beoogde onderwijs vorm en inhoud te geven. Kernbegrip is TECHNIEK, vaak ook gebruikt in het meervoud: de freinettechnieken, die tezamen de freinetpedagogie vormen.

¹ In: *Essai de Psychologie Sensible*. Nederlandse vertaling: *Levenstechnieken verwerven*, deel 8 van De Freinetbibliotheek, Nij Beets 2012.

² In: *L'Education du Travail*. Nederlandse vertaling: *Pedagogie van het werk*, deel 10 van de Freinetbibliotheek, Nij Beets 2014.

³ In: *L'Ecole Moderne Française*. Nederlandse vertaling: *De Moderne School*, deel 4 van De Freinetbibliotheek, Valthe 2009.

De eerste freinettechnieken

Freinet schreef zijn drie fundamentele geschriften, een theoretische onderbouwing van zijn onderwijspraktijk, begin jaren veertig, tijdens een gedwongen periode van werkloosheid door internering en ballingschap. Hij had toen al zo'n twintig jaar onderwijsvernieuwing achter de rug.

Begonnen in 1920 als een heel gewone onderwijzer was Freinet het gangbare schoolleven al gauw zat. Zijn leerlingen ook merkte hij. Dus, de school uit, het volle LEVEN in. Zijn eerste vernieuwing - de eerste freinetTECHNIEK zou je kunnen zeggen – was een feit: *schoolwandelingen*¹, educatieve uitstapjes in de natuur en naar boerderijen, werkplaatsen, bedrijven en kunstenaarsateliers. Daar zagen de kinderen mensen aan het WERK.

De opgedane indrukken, de ontdekkingen, hun aantekeningen, maar ook insecten, planten, stenen, gebruiksvoorwerpen namen de kinderen mee terug naar de klas. Daar werd alles besproken en gezamenlijk uitgewerkt tot een verslag op het bord.

Maar daarna was het weer hoog tijd tijd voor het 'echte schoolwerk': traditionele methode-oefeningen zonder enig verband met de eerdere ervaringen. Dat kon zo niet blijven, vond Freinet. Alle leerlingen moesten een mooi en leesbaar exemplaar van het verslag hebben. Bij wijze van geheugen. Voor nu en voor later en ook voor de ouders. Zelfbewust kondigde Freinet aan:

*Oktober 1924 installeerde ik de dukpers op school en gingen we aan het werk*².

¹ Zie voor dit onderwerp: Goedele Vertessen e.a. *Buurtwandelingen. Wat gebeurt er bij jou?* De Reeks deel 16, Nij Beets 2019.

² *En octobre 1942, j'installai la presse à l'école et nous commençames le travail* in: C. Freinet: *L'Imprimerie à l'École* (p. 10), Boulogne 1927.

Steeds vaker werden er ook persoonlijke teksten geschreven, later *vrije tekst* genoemd, weer een techniek. Elke dag werd er één tekst bij handopsteken gekozen om gedrukt te worden. Ieder kind deed een exemplaar van de gedrukte tekst, soms geïllustreerd met een tekening of een linsnede, in een map, *levensboek* genaamd. Maar voor het zover was moest die tekst wel helder, mooi en correct zijn.

Het gezamenlijk redigeren van de tekst, de *tekstbespreking* (volgende techniek) verving het methodewerk. Het juiste woord kiezen, helder formuleren, mooie zinnen bouwen en correct spellen werden daardoor functioneel en zinvol WERK voor de kinderen. Je schrijft immers om gelezen en begrepen te worden.

Want de volgende stap was een maandelijks bundeling van alle gedrukte teksten die ook naar de ouders en andere geïntereseerden ging: de geboorte van weer een techniek, de *schoolkrant*.

Schoolkrant of klassenkrant?

In Nederland hadden of hebben heel veel scholen een schoolkrant: een krant van de hele school, veelal onder redactie van een werkgroep ouders en leraren, die enige malen per jaar een inkijkje geeft in wat er gebeurt in de klassen. Er is ook plaats voor kinderwerk. Maar veel gaat over de school, het beleid en allerlei ontwikkelingen in het onderwijs.

Dat is niet de schoolkrant waarop Freinet doelt. Zie pagina 23. Om dat te benadrukken werden er in de freinetscholen in plaats van of in aanvulling op deze *schoolkranten* ook *klassenkranten* uitgebracht, waarover de klas, als eigenaar van inhoud en uitgave van de krant, de redactie voerde. Hoewel ook in dit boek een enkele keer de term *klassenkrant* voorkomt, hanteerde Freinet doorgaans de term *schoolkrant*, zoals hij ook sprak van *schoolcorrespondentie*, waar *klassencorrespondentie* de praktijk misschien juister typeert.

Schoolcorrespondentie

In 1926, twee jaar na de introductie van de drukpers begint de uitwisseling van druksels met de klas van een vriend van Freinet, Roger Daniel, in het Bretonse vissersdorpje Trégunc. Ze stuurden elkaar ook hun schoolkrant, persoonlijke briefjes, foto's en lokale lekkernijen toe. Dit luidde de ontwikkeling van een volgende techniek in, de *schoolcorrespondentie*, ook wel uitwisseling genoemd:

Deze ervaring werd bepalend en sindsdien heb ik nauwelijks frequenter of enthousiaster uitwisselingen gerealiseerd (p. 109).

Een drieluik

In 1957 publiceerde Freinet *Le Journal scolaire* bij Rossignol in Montmorillon, tien jaar later opnieuw uitgegeven bij de CEL in Cannes. Zoals de titel aangeeft, hoofdonderwerp is de techniek van de schoolkrant:

De schoolkrant is het prototype van dit nieuwe werk. Om het met succes uit te voeren, heeft het kind niet langer stimulerende cijfers, gewin of de aantrekkingskracht van het spel nodig. Een krant uitbrengen volstaat omdat dit in zichzelf de belangrijkste kwaliteiten van modern onderwijs bevat (p. 91).

Maar Freinet besteedt in deze publicatie ook veel aandacht aan twee andere technieken, de vrije tekst en de schoolcorrespondentie, die in Freinets betoog tezamen een drieluik vormen. De vrije teksten leveren het materiaal voor de krant van school A en de correspondentie met bijvoorbeeld school B bezorgt deze krant de gewenste lezers. En omgekeerd.

Zo bewerkstelligt de correspondentie een interactie die wederzijds tot verdieping en verrijking leidt. Een schoolkrant is ondenkbaar zonder vrije teksten die daarvoor de inhoud leveren en de schoolkrant vormt

de ideale motivering voor het werken met vrije teksten, de beste oefening in levend schrijven, spellen en grammatica (p. 81).

En door de schoolkrant en de schoolcorrespondentie

schrijft het kind niet langer wat alleen hem aangaat; hij schrijft wat in zijn gedachten, zijn waarnemingen, zijn gevoelens en zijn daden allereerst zijn klasgenoten en vervolgens zijn correspondenten kan boeien (p. 26).

Kortom, vrije tekst, schoolkrant en correspondentie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, kunnen niet zonder elkaar:

In een vrije tekst-klas zonder schoolkrant of correspondentie kun je je vervelen. Je kunt beu worden van een limograaf waarvan de verkregen resultaten maar half tevreden stellen. Maar je wordt nooit flauw van de drukkerij als je daarmee schoolkranten en schoolcorrespondentie tot stand brengt (p. 29).

Vertaling & bewerking

Net als bij eerdere Freinet-vertalingen heb ik me laten leiden door twee, soms wat tegenstrijdige uitgangspunten: tekstgetrouwe weergave enerzijds en toegankelijkheid anderzijds. Waar me dat nodig leek, heb ik het laatste voorrang gegeven:

- Lange hoofdstuktitels heb ik soms ingekort.
- Hier en daar heb ik lange tekstblokken met witregels of tussentitels overzichtelijker gemaakt.
- Al te lange zinnen heb ik soms in tweeën geknipt.
- Het woordje WIJ kan bij Freinet betekenen: wij-als-beweging of wij-als-onderwijsmensen, maar ook: ik-de-auteur. Als dat laatste het geval was, heb ik WIJ vervangen door IK.

Wat is een schoolkrant?

Wat zijn daarvan de psychologische, pedagogische en technische basisprincipes?

Welke diensten kan de schoolkrant je bewijzen?

Welke onderwijswegen laat de schoolkrant je ontdekken en wat mag je daarvan verwachten?

Dat zal dit boek je uitleggen.

Dit boek is het resultaat van dertig jaar ervaring, opgedaan in duizenden scholen met talloze kinderen in Frankrijk en in het buitenland.

De schoolkrant wordt in de nabije toekomst een van de belangrijkste onderdelen van een pedagogie die open staat voor de wereld en het leven, die een nieuwe zin kan geven aan kennisverwerving waarvoor het onderwijs op alle niveaus de kiem moet leggen en het ontluiken moet helpen voorbereiden.

C. F.

Inleiding

ONDERWIJSMODERNISERING STELT EISEN

Elk tijdperk heeft zijn eigen taal en zijn eigen werktuigen. Onze overgrootouders gebruikten handschriften en de ganzenveer en op hun school werd het gezag van de meester gevestigd met behulp van roede en ezelskap.

De vooruitgang van de technologie en het uitgeversbedrijf heeft onze generatie het tijdperk van leerboeken en metalen pen-nen binnengevoerd, met de daarbij noodzakelijke methoden: huiswerk, doceerlessen, teksten overschrijven, oefeningen waarbij de onderwijzer en het boek het tempo bepaalden.

Vandaag staan we aan de vooravond van een nieuwe fase: de drukpers is zo allesoverheersend geworden dat het meest complete leerboek slechts een surrogaat is van de grafische rijkdom die de moderne technologie ons heeft te bieden.

Het handschrift lijkt ondergeschikt te worden in een wereld waarin schrijfmachine, stencilmachine, grammofoonplaten, radio, film, televisie en recorder het proces van communicatie en uitwisseling intensiveren en versnellen.

Vandaag de dag is de onderwijspraktijk met leerboeken, huiswerk en lessen achterhaald, net zoals eerder die van handschrift en ganzenveer achterhaald werd.

Maar oude gewoonten, ingesleten in het levenspatroon en de traditie, leven hardnekkig voort, evenals ploeg en sikkel bleven voortbestaan ondanks het succes van landbouwmachines.

In het onderwijs verloopt de ontwikkeling meer nog dan op andere werkterreinen traag en moeizaam; mensen hebben de neiging de na hen komende generaties werkwijzen op te dringen,

die hen zelf hebben gevormd of misvormd. De traditionele cultuur blijft hardnekkig gericht op een achterhaald verleden en remt de vernieuwende krachten die de vooruitgang stimuleren. De nodige voorzichtigheid ontaardt helaas veel te vaak in tegenwerking, en dezelfde mensen die zich een leven zonder film, platen en radio, zonder auto's en vliegtuigen niet langer kunnen voorstellen, blijven op onderwijsterrein voor zichzelf en voor hun kinderen vasthouden aan opvattingen uit de vorige eeuw en wel zo hardnekkig dat theoretici alle moeite hebben dat te verklaren en te rechtvaardigen.

Dat bij een ontwikkeling die de bestaansmogelijkheden van generaties beïnvloedt, voor alle zekerheid voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden, lijdt geen twijfel. Feit blijft dat de door de industrie aanvaarde moderniseringsprincipes duidelijk ook gelden voor het onderwijs en dat een technische vertraging uiteindelijk altijd uitloopt op een vertraging van het beschavingsproces. De maatschappelijke vooruitgang van onze wereld in crisis vereist een parallelle modernisering van onze onderwijsmethodes en onze onderwijswerkmiddelen.

Overigens, in theorie is dat door alle tijden heen aanvaard en bepleit. De principes voor deze modernisering zijn de eeuwen door vastgelegd door onze pedagogen, onze filosofen, en eigenlijk beweer ik niets dat soms allang voor altijd is vastgelegd in de werken van Montaigne, Rabelais, Rousseau en Pestalozzi, om alleen Franstalige schrijvers te noemen.

Maar deze principes bleven principes. Er bestond een overduidelijke kloof tussen theorie en praktijk. In dit tijdperk van meerscharige ploegen en bulldozers ploeterde men voort met een ouderwetse ploeg.

Dertig jaar geleden is de Beweging van de Moderne School begonnen om de beloftevolle dromen van de pedagogen in onze klassen te realiseren. En zij deed dat door binnen de onderwijs-situatie langdurig en voorzichtig te experimenteren met de nieu-

we technieken die we noodzakelijk achtten, door midden in het actieve en creatieve kinderleven het gereedschap bij te schaven dat geleidelijkaan de sleetse mechanismen van de traditionele school zou moeten vervangen.

Uit dit pionierswerk van enkele duizenden verenigde leraren, uitgevoerd onder de leiding van het Coöperatieve Instituut van de Moderne School (De Freinettechnieken), werd een nieuwe werkwijze geboren, beter aangepast aan de behoeften van onze omgeving en de eisen van hedendaagse productiewijze dan de gebruikelijke methoden.

De op gezag van volwassenen voorgeschreven praktijk van leerboeken, huiswerk, doceerlessen, hebben we vervangen door:

- de vrije tekst als basis van de natuurlijke expressie van het kinderleven in zijn dagelijkse omgeving;
- waarneming en ervaring als onontbeerlijke grondslag voor kennisverwerving bij wereldverkenning, rekenen, geschiedenis en aardrijkskunde;
- de vrije tekening, het vrije schilderen, de vrije muziek als emotionele en artistieke uitlaatklep voor de volledige expressie van alles wat het kind in zich heeft aan nog onbestemde en toch geweldige toegangsmogelijkheden tot de cultuur, niet alleen in schools, maar ook in sociaal en menselijk opzicht.

Maar deze techniek van vrije expressie, van waarneming en ervaring veronderstelt nieuwe werktuigen die het kind zowel voeden als motiveren.

Deze sterke motivatie hebben we bereikt door:

- **de schoolkrant, basis voor de schoolcorrespondentie;**
- **door drukpers, limograaf, grammofoonplaat, radio, foto en filmstrip, bandrecorder;**
- **door uitwisseling van brieven en pakjes;**
- **en tenslotte door uitwisseling van leerlingen.**

Zoals we zien, gaat het wel degelijk om een nieuwe didactiek, die werktuigen veronderstelt die we met veel inspanning hebben ontwikkeld, en met het gebruik waarvan de onderwijzers zich gaandeweg vertrouwd maken. En de onderwijsvisie die dat alles bezielt, vertegenwoordigt een complete pedagogische ommekeer. De traditionele school begon haar bouwwerken met skelet en dak, om meer snelheid te maken en de bewoners heel vroeg onderdak te bieden. De school bracht hen geprefabriceerd materiaal dat zij zo goed mogelijk probeerde in te passen en te consolideren. Maar het gebouw was ontegenzeggelijk kwetsbaar en wankel; en wie streefde naar echte cultuuroverdracht moest het vanaf de grond weer opbouwen.

En dan heb ik het over een basis, over een fundering die soms pas na lange tijd boven de grond komt, maar die onwrikbaar en definitief is.

Een dergelijke herziening stuit natuurlijk op vastgeroeste gewoontes van beroepsbeoefenaren, op angst voor veranderingen die hun levenswijze beïnvloeden. Ernstiger nog, het druist in tegen de belangen van fabrikanten van traditionele leermiddelen, die de veranderingen die de vooruitgang vroeg of laat onvermijdelijk maakt, tot het uiterste vertragen.

Er zal pedagogische verbetering optreden wanneer de daadkracht van de vernieuwde krachten zal triomferen over deze weerstanden en de nieuwe wereld van onze dromen steen voor steen opbouwt.

EERSTE
DEEL

VOORGESCHIEDENIS

Enkele journalisten die het allemaal niet konden bevatten, hebben geprobeerd om in de onderwijsgeschiedenis precedents te vinden, waarmee ze op zijn minst in moreel opzicht vraagtekens konden plaatsen bij het creatieve en originele karakter van mijn onderwijsplannen.

Voor mij is dit punt slechts van ondergeschikt belang. Wat voor de school, voor kinderen en voor hun leraren allereerst telt is niet zozeer de voorgeschiedenis van technieken en methoden als wel de aanpassing daarvan aan de pedagogische noodzaak.

Ik wil alleen wel zeggen dat ik slechts één echte ‘voorganger’ erken: namelijk de oprichting, na de oorlog van 1914-1918, van de *Courrier de l’Ecole* op de Decrolyschool (in België), die op de school zelf gedrukt werd, volgens een opzet die ik heb verdiept en verbreed. Die verwantschap zal overigens niemand verbazen die weet hoeveel ik verschuldigd ben aan dr. Decroly, in veel opzichten mijn directe inspirator.

Los van dit precedent – uniek gebleven in zijn tijd – ken ik noch in Frankrijk noch daarbuiten een vergelijkbaar experiment met de *Schoolkrant* zoals ik heb gerealiseerd.

Dit feit hoeft ons overigens niet te verbazen: *een Schoolkrant volgens de Freinet-formule* veronderstelt:

- de *Vrije Tekst* voor de inhoud;
- de *Drukkers op School* of de *Limograaf* voor het maken van een oplage.

En ik heb zowel het een als het ander ontwikkeld en verspreid.

Men zegt dat schoolkranten er altijd zijn geweest, al of niet clandestien, waarin scholieren de vrije loop gaven, zo niet aan hun spontane expressie, dan in elk geval aan hun wrok jegens de beperkingen en de autoriteit van de school.

Maar deze kranten hadden duidelijk niets met scholing te maken; ze waren eerder schoolvijandig. Ongeacht hun betekenis in het proces van zelfredzaamheid van kinderen, ze passen niet in een concept dat nu is ingebed in een onderwijsaanpak en officieel wortelt in de school zelf.

Er bestaan ook schoolkranten gemaakt in samenwerking tussen onderwijzers en ouders - en soms enkele kinderen - ter verdediging van eisen op het onderwijsgebied. Dit zijn evenmin schoolkranten. Hun ontstaan en hun ontwikkeling, hoe waardevol ze mogen zijn, kunnen geen werkzaam aandeel in de onderwijsvernieuwing hebben.

De opzet van een schoolkrant door middel van de drukpers op school en de limograaf is wel degelijk origineel. Haar snelle verbreiding wettigt de verwachting dat zij beantwoordt aan een behoefte van dit moment, dat zij een werktuig is waarvan ik hierna de wording, het functioneren en de doelen zal uiteenzetten.

Duizenden *Schoolkranten volgens de Freinetwerkwijze* worden regelmatig uitgegeven in Frankrijk en in het buitenland. Een bundeling daarvan vormt de grootste en rijkste verzameling vrije teksten tot dit moment. Hun betekenis is in Frankrijk kortgeleden bekrachtigd door een speciale wet die toestemming verleent om *Schoolkranten volgens de Freinetaanpak* te verspreiden tegen het gereduceerde posttarief voor tijdschriften¹.

De schoolkrant is ontegenzeggelijk een opmerkelijke gebeurtenis in het Franse en het internationale vernieuwingsonderwijs.

¹ Zie de bijlage op p. 131 e.v.

DE SCHOOLKRANT VOLGENS DE FREINETAANPAK

Elke krant heeft een hoofdredacteur en een redactie, die te publiceren teksten ontvangen en zo nodig daarom vragen, deze teksten bekijken en beslissen over hun publicatie.

Deze formule kan werken in het voortgezet onderwijs, met kinderen die al in staat zijn om als medewerkers op verschillende terreinen te opereren. Dat is niet mogelijk met basisschoolleerlingen die slechts zelden in staat zijn zelf een tekst te produceren die naar vorm en inhoud goed genoeg is om in een tijdschrift opgenomen te worden.

De *Schoolkrant volgens de Freinetwerkwijze* is een bundeling van vrije teksten die dagelijks worden gemaakt en gedrukt volgens de Freinettechniek en aan het eind van de maand in een speciaal omslag worden gebundeld voor abonnees en correspondenten.

Maar wat zijn vrije teksten? Waarop is hun betekenis en hun eigenheid gebaseerd en bovendien, wat is hun waarde voor de school? In afwachting van de verschijning van het boek over de *vrije tekst*¹, vind ik het zinvol om hier alvast enige toelichting te geven.

Met klassieke opstellen, hoe goed ook geschreven, kun je een schoolkrant geen levensvatbaarheid geven.

Als opstellen schrijven in uw klas alleen maar uitmondt in correctie en het cijfer dat u toekent, als u ervan overtuigd bent dat het kind niet zelf kan denken of creëren en dat hij zich alleen kan

¹ Verschenen in 1960 en ook in vertaling beschikbaar: C. Freinet, *De vrije tekst*, deel 9 in De Freinetbibliotheek, Nij Beets 2013.

laven aan uw rijke kennis, krijgt u van hem plichtmatig maakwerk, geen creatie waar een persoonlijkheid uit spreekt.

Op freinetscholen vertelt en later schrijft een kind vrijelijk wat hij wil uiten, naar buiten wil brengen, wil doorgeven aan zijn omgeving of zijn correspondenten. Hij schrijft niet zomaar wat. De 'spontaniteit' waarover zoveel wordt gediscussieerd, kan in onze ogen geen pedagogisch uitgangspunt zijn. Een kind uit zich binnen een omgeving die wij zo leerzaam mogelijk moeten maken, gericht op doelen die opgenomen worden in levenstechnieken.¹

De vrije expressie van het kind leidt bij ons als vanzelfsprekend tot sociaal gedrag, gemotiveerd door de grote waarde die we aan de schoolkrant en de correspondentie toekennen. Voortaan schrijft het kind niet langer wat alleen hem aangaat; hij schrijft wat in zijn gedachten, zijn waarnemingen, zijn gevoelens en zijn daden allereerst zijn klasgenoten en vervolgens zijn correspondenten kan boeien.

De bij handopsteken gekozen vrije tekst wordt gezamenlijk geredigeerd, zowel met betrekking tot de juistheid van de inhoud als tot de syntactische, grammaticale en orthografische vorm. Het werkstuk dat dan aan de jonge drukkers wordt gegeven, is het resultaat van onze natuurlijke werkwijze, die de kinderlijke gedachtegang respecteert en technische hulp biedt, totdat het kind in staat is zelf zijn vleugels uit te slaan en ons teksten en gedichten biedt die door onze bemoeienis alleen maar bedorven kunnen worden.

¹ Voor het begrip *levenstechnieken* zie hoofdstuk 14 (p. 173-192) van C. Freinet *Levenstechnieken verwerven*, Nij Beets 2012, deel 8 van De Freinetbibliotheek.

VAN VRIJE TEKST NAAR SCHOOLKRANT

Door de vrije tekst, waartoe ik dertig jaar geleden het initiatief nam, komt de huidige praktijk van het schrijven van al of niet voorbereide opstellen in de knel.

De vrije tekst biedt op zich duidelijk voordelen - waarop ik elders¹ terugkom - maar die kunnen worden afgezwakt door een zekere schoolse sleur die voortvloeit uit het feit dat de aanpak halverwege stopt. Je hebt het nieuwe spoor enthousiast uitgezet en begaanbaar gemaakt, maar je stopt als je een ravijn over moet

Het ontbreekt je aan de technische middelen om een brug te slaan. Je kunt het pad natuurlijk zo aanleggen dat je in elk geval de aangrenzende velden kunt bewerken; maar het blijft een doodlopende weg die je de volgende dag verlaat om, al kost het een lange omweg, de ruimte over te steken en de overkant te bereiken.

Maar je moet niet halverwege stoppen. Die zorgvuldig gepolijste tekst, waar je zo trots op bent, vertaal je in pagina's voor het *levensboek*² en vervolgens in een onderdeel van de klassenkrant, met alle nieuwe uitwisselingsmogelijkheden die je opmerkt en die je via deze 'brug' kunt realiseren.

Hoe maak je deze schoolkrant?

¹ In *De vrije tekst*, Nij Beets 2013, De Freinetbibliotheek 9.

² Het levensboek was een map waarin ieder kind van de Freinetschool de gedrukte teksten bundelde. Zie ook: Jeroen Tans, *Werken met vrije teksten*, p. 51, De Reeks 14 Nij Beets 2013.

a) *De handgeschreven krant*

Ook op een school zonder reproductie-apparaat, kun je al een krant-in-de-dop realiseren die de eerste stap op het nieuwe pad wordt.

Wanneer de tekst op het bord is geredigeerd, kopieert het kind die niet in zijn schrift, maar op een bladzijde van 13,5x21 cm. Als hij met balpen werkt, kan hij ook carbonpapier gebruiken en zo in één klap twee of drie exemplaren maken.

Eén ervan komt in het levensboek van het kind; een andere is bestemd voor de correspondenten en wordt voor dit doel opgenomen in de schoolkrant. Als u twintig leerlingen hebt met een normaal handschrift, heeft u behalve alle persoonlijke pagina's, twintig pagina's voor de schoolkrant.

Het mooi opmaken van deze pagina's wordt op deze wijze gemotiveerd. Het overschrijven is niet langer 'een plicht', maar maakt deel uit van een gezamenlijk werkstuk waarin we in zekere mate de kunst van de middeleeuwse kopiïsten met zijn versieringen en illustraties terugzien. En het is de tekst herscheppen en eigenmaken om het een persoonlijke vorm te geven met eigen tekeningen die het aanvullen en nieuw leven inblazen.

Aan het einde van de maand bundelt u de aldus gereproduceerde pagina's in een daarvoor speciaal geïllustreerd omslag. De krant is klaar voor verspreiding. Hij zal in het dorp circuleren en fungeert als een uitwisseling met de correspondenten.

Bij gebrek aan zo'n geschreven schoolkrant kunt u in elk geval ook mooie, rijk geïllustreerde albums maken, die eveneens waardevol zijn voor uitwisselingen tussen scholen, waaraan je zo gauw mogelijk moet gaan deelnemen.

Denk maar niet dat deze werkwijze niks voorstelt. Ze stelde mij in 1941, tijdens mijn concentratiekamperperiode, in staat, om een kampkrant in elkaar te zetten die vanwege niet-educatieve

oorzaken niet verder kwam dan het eerste nummer, maar desondanks een bemoedigend prototype blijft van wat de aanbevoelen techniek te bieden heeft.

b) Eerste technische verbetering: de linosnede

Voor een paar honderd frank koopt u gereedschap om in lino-leum te graveren. Koop gladde lino en met behulp van de tips in de brochure *De linogravure*¹ graveert u de beste tekeningen ter illustratie van de teksten. U kunt gemakkelijk twintig tot dertig exemplaren van deze gegraveerde lino afdrukken en u hebt automatisch een mooie illustratie voor de handgeschreven schoolkrant. (Met de linosnede kunt u tegelijkertijd het omslag van de krant illustreren, de titel afdrukken en ook de presentatie van feestprogramma's en loterijkaartjes verbeteren.)

c) De mimeografische krant

Er zijn verschillende vloeistofduplicatoren in de handel verkrijgbaar. De meest recente is de alcohol duplicator die nu in veel gemeentehuizen aanwezig is voor het afdrukken van bouwtekeningen en circulaire's. Om redenen die ik hieronder aangeef, raad ik de aanschaf af. Maar intussen zou u het apparaat kunnen gebruiken dat het gemeentehuis of een bevriend bedrijf van de school u ter beschikking stelt.

Wanneer de tekst klaar is, maakt u het origineel op met speciale inkt of hectografisch karbon; u illustreert de pagina naar eigen smaak en de machine maakt al gauw vijftig tot honderd kopieën.

¹ Edition de L'École Moderne française (noot auteur).

Deze techniek is ogenschijnlijk eenvoudig en praktisch. Maar verwacht er niet te veel van. Ga zo snel mogelijk over op iets anders, want deze techniek heeft een aantal ernstige tekortkomingen, reden waarom ik het gebruik ervan afraad:

- de afdruk is nooit zwart en de parse afdruk mist nog steeds allure;
- en vooral, tenzij u met een uitzonderlijk duur apparaat werkt, de afdruk verbleekt snel: alleen de eerste twintig of dertig exemplaren zijn aanvaardbaar;
- een vloeistofduplicator maakt in theorie het dupliceren van kleurentekeningen mogelijk; in de praktijk zijn de kleuren echter niet erg stabiel en verliezen de pagina's al gauw alle helderheid.

Om die reden adviseer ik scholen die - althans voorlopig - de vloeistofduplicator gebruiken, in het bijzonder zorg te besteden aan het origineel. Dat vereist een uitstekende kalligrafie, bij voorkeur in schrift. Vertrouw dit werk niet toe aan een leerling, zelfs niet als deze de auteur van de tekst is, maar alleen aan kinderen met uitstekende schrijfvaardigheid en zorgvuldigheid. Vaak moet de meester het origineel opmaken.

Maak een beperkte oplage van twintig of dertig kopieën, zodat de pagina's niet bleek en onleesbaar worden.

De presentatie van deze mimeografische krant kan gelukkig verbeterd worden door het gebruik van linsneden in zwart en in kleur.

d) De gelimografeerde krant

De tekortkomingen van een met de vloeistofduplicator geproduceerde krant zullen u stimuleren om naar een technische verbetering van de afdruk om te zien. Als u vanwege geldgebrek nog niet toe bent aan de drukpers, gebruik dan de limograaf.

In vloeistofduplicators wordt het origineel geschreven met een speciale inkt die, totdat ze op is, deeltjes op de geprinte vellen achterlaat. Het principe van de limograaf is anders. Met een speciale graveervijl (of een cello-vijl, vijlervanger van celluloid) of op de typemachine perforereer je een speciaal scheurbestendig papier: het stencil.

Bij de limograaf, een speciaal apparaat, rol je met een inktrol over het geperforeerde stencil. De inkt gaat door de perforaties en komt terecht op het papier dat je eronder hebt gelegd. Het is in feite het principe van de Ronéo of de Gestetner¹ waarmee men de circulaire vermenigvuldigt die u ontvangt.

Zo kun je een aantal fouten van de vloeistofduplicator voorkomen:

- Je kunt afdrukken in zwart of een andere kleur; de gebruikte inkt is licht vettige drukinkt.
- Deze inkt is stabiel en onuitwisbaar, net als drukinkt. Als de tekst zeer zorgvuldig is gegraveerd (de tips voor het opmaken van het te kopiëren origineel gelden ook voor de limograaf) is de afdruk perfect en benadert deze soms een gedrukte pagina.
- Je kunt op het stencil graveren met balpen, maar je kunt er ook op typen. Met een weinig gebruikte typemachine bereik je een perfect resultaat.
- En vooral, de oplage is vrijwel onbeperkt. De eerste vijf of zes afdrukken kunnen wat te vet zijn, maar het honderdste exemplaar is beter dan de tiende.

Je kunt met een limograaf – op dit punt zelfs superieur aan de drukpers - alle tekeningen en kaarten reproduceren. Alleen geeft de limograaf, net als de drukpers, slechts één kleur per afdruk. Voor twee of drie kleuren heb je twee of drie overlappende af-

¹ Twee types stencilapparaten.

drukken nodig.

Verderop zullen we zien dat de limograaf dankzij deze voor-
delen voor lange teksten en tekeningen een prachtige aanvulling
van de drukpers vormt.

Met de limograaf kunt u een heel aanvaardbare krant uitbrengen,
zowel voor uitwisselingen als voor abonnementen, aangenomen
dat u zorg draagt voor een perfecte opmaak van de stencils.

In een speciale brochure¹, vindt u alle technische informatie
voor de fabricage, de aankoop en de bediening van limografen.

We hebben een eenvoudig model ontwikkeld dat iedere klus-
ser zelf in elkaar kan zetten. Hij hoeft enkel zijdegaas, inktrol, inkt
en stencils aan te schaffen.

Maar om van dit apparaat een echt schoolwerktuig te maken,
hebben we verbeteringen aangebracht die de bediening automa-
tiseren, en derhalve op maat van al onze kinderen is.

Deze aangepaste limograaf, formaat 13,5 x 21 en 21 x 27, lijkt
daarom het ideale apparaat voor de productie van een school-
krant voor scholen die zich de aankoop van de Drukpers op School
nog niet kunnen veroorloven.

e) De gedrukte schoolkrant

Via al deze verschillende procedés ben je in een versnelling ge-
raakt die je onvermijdelijk naar de schooldrukpers leidt, tenzij je
al meteen apparatuur hebt kunnen aanschaffen waarmee je
regelmatig een mooie gedrukte en geïllustreerde krant kunt uit-
brengen, zoals er tegenwoordig duizenden worden uitgegeven in
Frankrijk, Italië, Zwitserland, België, Nederland, Duitsland, Grie-
kenland, Afrika, Amerika ...

¹ C. Freinet, *Le limographe à l'École Moderne*, Cannes 1947.

Inderdaad, in principe wordt een schoolkrant gedrukt:

- Omdat de typografie een vormgeving mogelijk maakt die altijd superieur is aan die van de gestencilde tekst;
- Omdat je heel gauw genoeg krijgt van het lezen van een gestencilde circulaire, zelfs als deze perfect is opgemaakt, terwijl mooi opgemaakt drukwerk rustgevend en aantrekkelijk is.

In de praktijk kiezen kinderen spontaan voor gedrukte kranten, vooral als ze geïllustreerd en in kleur zijn. Voor hen - en dit is de lakmoesproef - is de limografisch drukwerk slechts een tweederangsproductie.

Maar in essentie vloeit de superioriteit van de drukpers en vooral de pedagogische superioriteit juist voort uit kenmerken die men soms geneigd is op zijn debetzijde te schrijven.

Zo wordt er wel gezegd dat het zetwerk traag verloopt en vervelend is. Na eerst systematisch de letters te hebben herordend, moet je letter voor letter de woorden en regel voor regel de tekst zetten, terwijl één persoon slechts in enkele minuten een stencil graveert of tikt waarmee bijna onmiddellijk honderd exemplaren kunnen worden afgedrukt. En toch, in de praktijk worden de kinderen het drukken nooit zat en ook volwassenen geven zich meteen gewonnen aan een techniek die de transcriptie van teksten, waaraan we leven en samenhang willen geven, in een prachtige en blijvende vorm mogelijk maakt.

Een kind dat een tekst zet, voelt deze onder zijn hand geboren worden; hij geeft hem een nieuw leven, hij eigent zich hem toe. In het proces dat van de vluchtige, vervolgens gedrukte gedachte leidt naar de krant die op de post gaat naar de correspondenten, bestaat geen intermediair. Alle stappen heb je in eigen hand: schrijven, gezamenlijke eindredactie, zetwerk, illustratie, opmaak op de pers, inkten, afdrukken, vergaren, nieten.

Het is nu juist deze ambachtelijke ononderbroken samenhang die de essentie vormt van de pedagogische betekenis van de druk-

pers op school. Deze corrigeert wat zo irrationeel is in het onderwijs, namelijk het geloof dat anderen voor ons onze eigen cultuur kunnen scheppen. De drukpers verbindt ons weer met eenvoudige en elementaire handelingen die de fundamenteen leggen, waar wij dan solide op kunnen bouwen.

Meer dan wij volwassenen zijn kinderen nog gevoelig voor de magie van het drukken. In de praktijk kiezen ze voor de limograaf wanneer het om lange en meer in het bijzonder om informatieve teksten gaat. Maar voor mooie teksten en gedichten geven ze de voorkeur aan drukwerk. Als u een leerling vraagt hoeveel teksten hij in de krant heeft gelezen, zal hij u zeggen: drie gedrukte en twee gelimograveerde.

Volwassenen die de drukpers het extra werk verwijten waar hij ons mee opzadelt, en het tijdverlies dat dit veroorzaakt, zouden van mening veranderen als ze getuige konden zijn van de wedergeboorte van de teksten en als ze het voorrecht hadden daardoor zelf te worden geraakt. Dan zouden ze begrijpen dat het werkzaamheden zijn die aantrekkelijk worden als ze maar opgenomen zijn in het persoonlijke creatieve productieproces.

Het beklimmen van een vaag pad berg op, is ook voor een bergbeklimmer lastig. En toch klimt hij om op de top te genieten van de opwindende hoogte en van de overwinning, om pieken te bedwingen, om zijn krachten te testen.

Een kind dat zijn herinneringen en zijn dromen, zijn inspanningen en zijn successen in het lood zet, gaat eveneens op weg naar de verovering van een opwindend hoogtepunt, en om dat te bereiken is hij in staat zichzelf heldhaftig te beheersen.

De waarde van de gedrukte vorm ondervindt een bijkomend voordeel door correspondentie en uitwisselingen. Zo'n drukwerk, dat als het ware een vorm van zelfverwerkelijking is, gaat nu uitvliegen en ondervindt daardoor weerklank die bijdraagt aan de euforie van creatief werk.

In een vrije tekst-klas zonder schoolkrant of uitwisseling kun je je vervelen. Je kunt beu worden van een limograaf waarvan de verkregen resultaten maar half tevreden stellen. Maar je wordt nooit flauw van de drukkerij als je daarmee schoolkranten en schoolcorrespondentie tot stand brengt.

In alle klassen waar de techniek van de schoolkrant, met gebruikmaking van adequate werktuigen, volgens de principes van onze pedagogie wordt gepraktiseerd, is deze altijd een succes.

Dat succes kunnen we niet garanderen aan scholen en onderwijzers die om uiteenlopende redenen halverwege stoppen en niet weten hoe ze over het ravijn de brug kunnen slaan die het werk naar zijn voltooiing leidt.

DIDACTISCHE EN TECHNISCHE ORGANISATIE

Wanneer een krant voor volwassenen voor het eerst verschijnt, trekt zij medewerkers aan en worden de eerste nummers voorbereid. Maar tegelijkertijd zorgt men voor de installatie en de bediening van machines die de uitgave mogelijk maken.

De Freinetwerkwijze, gebaseerd op vrije teksten, waarnemen en experimenteren midden in het leven, op expressie in allerlei literaire, wetenschappelijke en artistieke vormen, stelt ons in staat om de inhoud van de krant bijeen te brengen en te redigeren. De verschillende aspecten daarvan zal ik verderop bespreken.

Hoe je een krant drukt, dat is het tweede probleem, waarvoor we tegenwoordig gelukkig praktische oplossingen kunnen aandragen. Na dertig jaar proefondervindelijk verkennen hebben we speciale apparatuur ontwikkeld die perfect is afgestemd op de wensen en mogelijkheden van onze klassen en die we bovendien gezamenlijk verder ontwikkelen.

Dat materiaal bestaat uit:

- Drukletters, waarvan vorm en grootte variëren met de leeftijdsgroep, van corps 36 voor de jongste leerlingen tot de corpsen 11 en 10 voor de oudere kinderen. Deze letters zijn standaard. Ze zijn gegoten door de C.E.L.¹, maar de lettertypen van andere gieterijen kunnen eventueel ook gebruikt worden.

¹ Staat voor *Coopérative et l'Enseignement Laïc*, de coöperatieve uitgeverij en leermiddelenfabriek van de Freinetbeweging.

- Speciale zethaken, waarmee je regel voor regel zelfstandige zetsels kunt maken. Professionele zethaken worden alleen aanbevolen voor de bovenbouw of het voortgezet onderwijs.
- Drukinkt, zwart en gekleurd.
- Een inktrol en een inktplaat.
- Een drukpers.

Net zoals we verschillende lettertypen hebben ontwikkeld, stellen we scholen verschillende drukperstypen ter beschikking, afhankelijk van klas en leeftijd:

- a) De kleine *Freinet-pers* voor formaat 13,5x21 wordt het meest gebruikt. Voor een zeer betaalbare prijs werkt zo'n persje tot volle tevredenheid. Bijna al onze kranten worden op deze pers gedrukt.
- b) Van dezelfde klap-pers is ook een formaat 21x27 gemaakt voor oudere leerlingen of tweeklassige scholen die zo twee pagina's van 13,5 x 21 tegelijk kunnen drukken.
- c) Voor beide formaten werd ook een rolpers, type proefpers, gemaakt.
- d) En tenslotte, om bepaalde klassen in staat te stellen sneller te drukken, hebben we het volgende ontwikkeld:
 - een automatische pers van 15x22;
 - een automatische pers 21x27;
 - en ten slotte, een semi-professionele automatische pers 22x32 voor kindertehuizen, voor veelklassige scholen, voor aanvullende cursussen, in leercentra en psychiatrische ziekenhuizen.

In principe beveel ik voor elke klas een drukkerij-uitrusting aan. De gereduceerde prijzen maken dat mogelijk. Alle technische tips worden gegeven in instructiebrochures.

DIVERSE SOORTEN SCHOOLKRANTEN

Onze schoolkranten zijn bijzonder van karakter, ze hebben een coöperatieve uitstraling die ze ontleen aan:

- het onderwijsconcept dat ten grondslag ligt aan de totstandkoming en de keuze van de teksten;
- de gebruikte apparatuur.

Omdat ze allebei origineel zijn en dus verschillen van het concept en het materiaal van gewone kranten, en omdat ze als het ware een eenheid vormen, is het normaal dat schoolkranten zich bij de lezer aandienen als producties die niet moeten worden beoordeeld door ze te vergelijken met wat al bestond, maar naar de nieuwe opvattingen en doelstellingen van deze aanpak.

Ons drukkerijmateriaal is geen kopie en evenmin een vervanging van de grote industriële apparatuur, het is nieuw gereedschap dat vóór ons initiatief nog niet bestond, dat in behoeften voorziet en doelen realiseert die tot op vandaag volledig werden verwaarloosd of genegeerd.

Onze schoolkranten zijn evenmin kopieën als vervangers van volwassen kranten. Ze vormen een nieuwe productie met eigen normen en regels, en natuurlijk ook met haar onvolkomenheden, maar ook met het historische voordeel dat zij de weg openen naar de kennis van het kind en de praktijk van levend onderwijs, een pad waarvan de toekomst de vruchtbaarheid zal bewijzen.

DE INHOUD VAN SCHOOLKRANTEN

Vorm en inhoud van schooltijdschriften worden bepaald door de uitgangspunten van de freinetpedagogie die hun totstandkoming in goede banen leidt.

Eigen aan deze werkwijze is om niet uit te gaan van de wensen, verlangen, het denken of de ordening van volwassenen, maar van de belangstelling en de ware interesses van kinderen zoals uitgesproken in hun vrije teksten.

De onderwijzer kan zelf niet 'rechtstreeks' ingrijpen in de volgorde en de keuze van de teksten die bedoeld zijn om te worden afgedrukt; deze keuze wordt gemaakt bij reglementaire stemming, waarvan de besluiten buiten het strikte schoolreglement vallen.

En het zou riskant zijn om deze pedagogische vereisten af te zwakken ten gunste van de presentatie - voor volwassenen - van onze schoolkranten. Het is aan ons om de oplossing te vinden en vast te stellen die beide recht doet.

Ik weet best dat je in een tijdschrift een bepaalde volgorde in de teksten of studies moet aanbrengen, door ze thematisch in te delen of in rubrieken te rangschikken met een samenvatting en een leader, zoals verslagen, levensverhalen, spelletjes, enz. Verschillende scholen hebben dat geprobeerd, met name scholen voor wie de krant niet zozeer een leermiddel als wel een communicatiemiddel met het dorp en de ouders was, soms zelfs een middel om een passende financiering voor elkaar te krijgen. Dat is niet te verwaarlozen, maar dat is m.i. niet het belangrijkste.

In de praktijk blijft onze schoolkrant, in elk geval voor de

onderbouw, vooral een bundel vrije teksten van kinderen, een getrouwe weergave van de voornaamste interesses van de klas in zijn omgeving. Als een klas de rijkdom geniet van een vruchtbare educatieve en sociale omgeving, zal de schoolkrant variatie, diepgang en originaliteit bezitten. In het tegenovergestelde geval zal de krant het fragmentarische en oppervlakkige spiegelbeeld zijn van de ontoereikende omgeving. Je kunt in dit geval moeilijk sjoemelen, of veranderingen aanbrengen, tenzij we onze eigen principes verzaken en het risico lopen op de journalistieke gebreken en fouten die we juist afwijzen.

Dit betekent niet dat we helemaal geen gebruik moeten maken van aantrekkelijke presentatiemogelijkheden. Zoals ik al zei, onze vrije teksten zijn niet alleen spontane producties. Ze zijn verbonden met het klassenleven, met de vragen van de correspondenten en met de sterke wens om een krant uit te geven die interessant is voor zijn lezers, voor zowel kinderen als voor volwassenen.

Het gaat hier om een sociale activiteit die de nauwe grenzen van de vrije teksten overschrijdt. Waar ik bang voor ben is dat, in sommige gevallen, de verplichtingen van de schoolkrant ons doen afglijden naar een nieuw soort schoolsheid die aan kinderen werknormen en werkvormen zou opleggen die geen deel uitmaken van het ontwikkelingsproces waarop ons onderwijs zich voor alles moet richten.

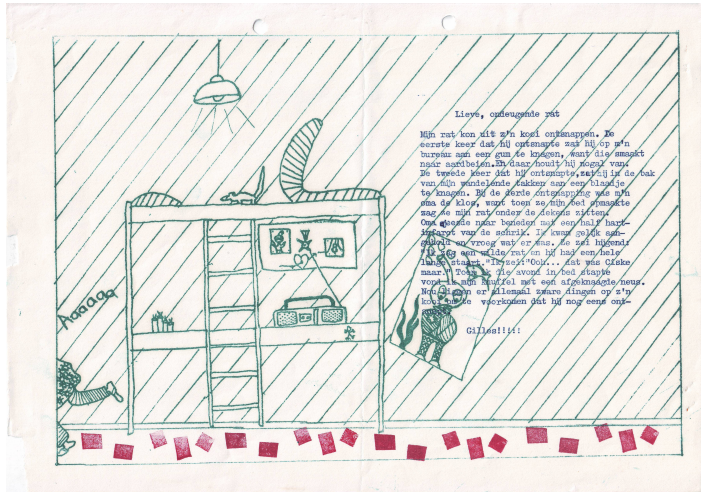
Deze opmerkingen gelden vooral voor het basisonderwijs, voor de leeftijdsfase waarin de belangstelling levendig en bepalend maar vluchtig is, en elke dag zijn eigen belangrijke problemen meebrengt waaruit later lering zal worden getrokken.

Vanaf twaalf of het dertien jaar daarentegen kan de journalistieke formule zich ontwikkelen, meer in het bijzonder in aanvullende cursussen, in leercentra en het voortgezet onderwijs. Op deze leeftijd kan onze aanpak heel goed samengaan met een publi-

catiebeleid, een krantenformule die vergelijkbaar is met die van gewone kranten en tijdschriften.

Onze schoolkranten zijn niet bedoeld om uiteenzettingen te geven of onderzoeken te stimuleren. Ze brengen alleen aspecten uit het leven, die vorm krijgen in pagina's van het levensboek. De ervaring leert dat zowel kinderen als volwassenen deze opzet bijzonder waarderen. Reacties van volwassen lezers, kritiek en vragen van correspondenten vormen een voortdurende stimulans om ons werk de motivatie te geven die het ferment vormt voor verdere ontwikkeling en de noodzakelijke verbeteringen.

Ga het experiment aan. Vraag ons om voorbeelden die u aan uw kinderen ter beschikking stelt. Uit hun reacties kunt u afleiden dat onze schoolkrantformule echt op maat is van uw kinderen en dat succes van de uitgave is verzekerd, hetgeen ertoe zal leiden dat u vervolgens uw best doet aan uw klas een eigen SCHOOLKRANT te bieden.

VORMGEVING EN OPMAAK

Zoals gezegd, de schoolkrant is een uniek product waaraan we andere eisen stellen dan aan volwassen kranten. De presentatie moet evenwel voldoen aan bepaalde regels die gericht zijn op maximale perfectie:

a. De krant moet mooi gedrukt worden

Voortreffelijk drukwerk is een *conditio sine qua non* voor het succes van elke krant, ook als het een schoolkrant is.

Het drukmateriaal dat tegenwoordig aan scholen wordt aangeboden maakt de bevredigende resultaten mogelijk die je van jonge drukkertjes mag verlangen.

Stel als uitgangspunt en regel dat er alleen goed geschreven en foutloze teksten gedrukt worden; en dat de drukgroep uiterst zorgvuldig te werk gaat, door goed te inkten en gelijkmatig af te drukken. Automatische machines stoppen wanneer er iets afwijkends gebeurt dat de oplage in gevaar brengt. Kinderen moeten stoppen met drukken wanneer een afgedrukt vel beneden de maat is.

b. De tekst moet 'uitgevuld' worden

Dat wil zeggen dat de regels zo veel mogelijk dezelfde lengte moeten hebben.

c. Bijzondere aandacht voor de paginaopmaak

Volgens mij moet daarop bij de introductie en tijdens het leerproces het zwaarste accent liggen. De kunst van publiceren is grotendeels de kunst van opmaken.

Beginnelingen hebben de neiging om alle onderdelen van het zetsel zo dicht mogelijk op elkaar te groeperen en zoveel mogelijk regels op één pagina te krijgen.

Je kunt beter slechts de helft van een tekst op een pagina zetten, maar dan gepresenteerd in een evenwichtige, ruime en aantrekkelijke vorm in plaats van als een onverteerbare brok die niemand aanraakt. Een tekst lijkt wel op een schilderij van een kunstenaar. Het geheel moet aangenaam en rustgevend zijn met:

- Letters die niet te klein zijn (corps 12 is het best leesbaar; corps 10 is vaak te klein, zowel om te lezen als om te zetten).
- Titels en kapitalen.
- Interlinies in de tekst en flinke marges boven en onder aan de pagina.
- Zo mogelijk enkele illustraties en versiering in zwart of in kleur.

Deze zorg voor de lay-out vergt natuurlijk inzet en tijd. Maar het is tegelijk bijzonder leerzaam. Daardoor krijgt het voltooide werk het ambachtelijk karakter dat zo waardevol is voor de persoonlijkheidsvorming in onze tijd.

d. De tekst moet perfect zijn en zonder drukfouten

De typografische correctie is een logische afsluiting van de spelling- en de zinsbouwcorrectie die tijdens de bespreking van vrije teksten heeft plaatsgevonden.

Met het drukproces kan pas begonnen worden, als het kind dat verantwoordelijk is voor de tekst en in laatste instantie de meester, hun fiat hebben gegeven.

e. De krant moet geïllustreerd worden

Je kunt gebruikmaken van:

- De handgetekende illustratie in zwart en in kleur, vooral bij de jongsten.
- De lino-snede.
- De limograaf.
- Het stencil.
- De vloeistofduplicator.
- De kartondruk.

Als een schoolkrant er prettig uitziet, als de inhoud de eigen expressie is van het rijke kinderleven, zal hij belangstelling wekken bij ouders en correspondenten.

Ik wil het overigens verderop ook hebben over de inhoud van de krant in relatie tot het creatieve leven van het kind in zijn omgeving.

Verder wil ik hierna eerst enkele soorten kinderkranten bespreken, waarvan ik de kenmerken aangeef, om hun waarde en hun betekenis aan te tonen en om mijn lezers te laten begrijpen dat binnen het kader dat ik schets ruimte is voor alle leeftijden, alle klassen, alle milieus en alle eigen initiatieven.

4

€

2

1

ik mocht voor basisdiploma
zwemmen en in de bus had ik
kriebels in mijn buik maar ik
heb het wel gehaald.

jenna

I. DE SCHOOLKRANT IN PEUTER- EN KLEUTERGROEPEN

De mooiste en origineelste schoolkranten zijn die uit kleuter- en onderbouwgroepen.

Geheel volgens onze onderwijsaanpak vertellen kinderen elkaar, al voordat ze kunnen schrijven, hun levensverhaal. We kiezen gezamenlijk de tekst die de hele klas het meest interesseert. Deze tekst wordt op bord geschreven, gelezen, overgeschreven, geïllustreerd, gezet met grote letters (corps 36 of 24) en afgedrukt.

Zolang de juf maar in staat is om haar schoolse gewoonten af te leggen - en dat is op dit niveau betrekkelijk eenvoudig - hebben de aldus verzamelde teksten een poëtische kwaliteit die producten van volwassenen nauwelijks halen.

Lange tijd werd aangenomen dat we, om kinderen te interesseren, zouden moeten putten uit sprookjes en volkverhalen, dat we daarvoor steeds het wonderbaarlijke en het buitengewone moesten gebruiken. Echter, onze onderwijsaanpak heeft ons geleerd, dat kinderen zich juist in de eerste plaats bezighouden met de gewone en alledaagse aspecten van hun jonge leven. We vinden daarin de echte kindertaal waarvan onze schoolkranten de verrassende openbaring zijn.

Op kleuterniveau zijn de teksten daarom gewoonlijk kort; ze bestaan uit afzonderlijke regels, die niet uitgevuld worden, met meestal één idee of één voorstel per regel, wat het begrijpen en daardoor het lezen vergemakkelijkt.

Van tijd tot tijd neemt een langere tekst (kinderverhaal, beschrijving van dierenleven, gebeurtenissen op school) een heel schoolkrantnummer in beslag en biedt zo materiaal voor een prachtig geïllustreerd album dat we vervolgens publiceren onze reeks 'Kinderalbums'.

In tegenstelling tot wat men misschien zou kunnen denken, zijn schoolkranten zeer in trek bij de schoolcorrespondentie. Die werkt ook al op kleuter- en onderbouwniveau buitengewoon motiverend. De kinderen vinden het weliswaar moeilijk om precies de plaats aan te geven waar de kranten vandaan komen, maar de brieven, de tekeningen en de bijbehorende foto's, betekenen voor hen een aanwezigheid waarvan we de onvergelykelijke pluspunten voor school en leven ons nauwelijks kunnen voorstellen.

II. IN ONDERBOUWGROEPEN

Op dit niveau is de schoolkrant is het meest waardevol. Onderbouwkinderen beginnen zich te interesseren voor de wereld om hen heen en voor het leven van hun correspondenten. Ze leveren zo onthullende documenten over hun eigen leven, die een waardevolle basis vormen voor onze functionele pedagogie.

De al vrij lange teksten worden gezet met corps 18 of 14 en geïllustreerd met tekeningen en lino'sneden.

De Krullevaarkrant

1ste editie

februari 2020

III. IN MIDDEN- EN BOVENBOUWGROEPEN

Op dit niveau krijgt *De Schoolkrant* een meer volwassen karakter, met teksten die meer een weerspiegeling zijn van het omringende sociale reilen en zeilen. Documentaires en enquêtes, vaak in antwoord op vragen van correspondenten, en vermenigvuldigd met de limograaf, nemen een grote plaats in.

Dit gedeelte, dat we informatief zouden kunnen noemen, vindt nog altijd een tegenwicht in tal van persoonlijke teksten die de traditie van de voorgaande fasen rijker en rijper voortzetten: tafereeltjes uit het kinderleven, werkstukken en spelen, en niet te vergeten de literaire en poëtische pagina's waaraan sommige kranten een uitzonderlijk niveau ontlene.

Bij het lezen of alleen doorbladeren van deze kranten, wordt duidelijk dat *De Schoolkrant* volwassen kranten niet hoeft te imiteren, dat deze een eigen specifieke kwaliteit kan hebben en dat het succes bepaald wordt door inhoud en presentatie.

Onze kranten - en daar kom ik in het tweede deel van dit boek op terug - zijn vooral *affectief* van aard. Een volwassen krant is onpersoonlijk, wat in vaktaal objectief genoemd wordt. De mode van de 'sentimentele pers'¹ tracht overigens de kilte van de informatie bij te stellen door een vorm die helaas de kritiek verdient die haar niet bespaard blijft.

In al onze schoolkranten voor kinderen tot tien à twaalf jaar overheerst het affectieve. Ook wanneer een kind een verhaal ver-

¹ In Frankrijk *presse du coeur* genoemd. Vooral op vrouwelijke lezers afgestemde bladen met sentimentele romans, getekende verhalen, fotoromans. Deze tijdschriften beleefden hun hoogtepunt in de jaren vijftig van de vorige eeuw.

telt, mengt het zijn reacties, zijn gewaarwordingen en zijn gevoelens op persoonlijke wijze met de verhalen die hij voor de krant wil schrijven.

Kranten van onze oudste leerlingen bevatten daarentegen deels 'objectieve' informatie. Het is niet wenselijk dat dit deel allesoverheersend wordt, want dan zouden onze producties snel zou afglijden naar koude scholastiek en daarmee tegelijkertijd alle waarde verliezen.

Laten we niet vergeten dat, ook op dit niveau, kinderen en volwassenen in een schoolkrant niet de informatie zoeken die ze rijker en nauwkeuriger kunnen vinden in boeken en tijdschriften, maar het leven van het kind, zijn reacties op de omgeving, zijn aarzelingen, zijn angsten en zijn overwinningen.

We willen natuurlijk graag dat onze kranten een zekere rijping vertonen naarmate de kinderen ouder worden. Maar rijping betekent een langzame vorming van vruchten en zaden volgens natuurlijke groei- en levensprocessen. Dan moeten we de sapstroom niet doorsnijden, want dan hebben we alleen maar verdorde vruchten die zelf onvruchtbaar zijn.

IV. IN ÉÉNKLASSIGE SCHOLEN

Eénklassige scholen in onze dorpen vormen een buitengewoon gunstige omgeving voor het opzetten en voor de verdere ontwikkeling van de *Schoolkrant*.

Elders heb ik al uiteengezet waarom onze technieken de enige waren om in alle bouwgroepen zowel individueel als groepswork toe te passen, wat het mogelijk maakte om één van de meest complexe onderwijstaken uit te voeren.

De *Schoolkrant* is een weerspiegeling van deze diversiteit en complexiteit. Daar komt bij dat de dorpschool van nature beter geïntegreerd is in haar omgeving dan de stadsschool in de anonieme stedelijke agglomeraties. De kinderen zijn er minder gedeformeerd, minder gedepersonaliseerd; de *Schoolkrant* is voor hen een serieuze onderneming, waarvan zij de doelen en de resultaten ervaren.

De schoolcorrespondentie zelf is meer vertrouwd en daarom efficiënter. De uitwisselingsreizen, die daarmee vaak gepaard gaan, zijn zowel in onderwijskundig als bestuurlijk en sociaal opzicht gebeurtenissen die het bestaan van de school beslissend beïnvloeden.

V. IN MEERKLASSIGE STADSSCHOLEN

Enkele jaren hebben we kunnen profiteren van het overtuigende voorbeeld van de Louis-Blanc School in Le Havre die, onder leiding van meester Le Baleur, en met een team dat in zijn geheel achter de freinettechnieken stond en in alle elf klassen volledig gemoderniseerd werkte.

Deze school bood toen een bijna didactisch te noemen toonbeeld van een verscheidenheid aan voorzieningen, waardoor elke klas kon werken volgens de mogelijkheden en het niveau van haar leerlingen.

De jongste groepen gaven iedere maand hun krant uit, gezet in corps 36 of 24; de middenbouwgroepen gebruikten corps 18 of 14. De bovenbouwgroepen hadden mooie kranten, gedrukt in corps 12 of 10.

De directeur zelf had een automatische drukpers formaat 21x27 verworven, waarmee maandelijks een paar gemeenschappelijke pagina's gedrukt konden worden, die, als bijlage bij de krant van iedere klas, een soort trait d'union voor de hele school vormden.

Een rampzalige overbevolking van de klassen leidde tot het uiteenvallen van het team en de volledige beëindiging van het experiment dat, daar ben ik van overtuigd, elders weer opgepakt zal worden, gevoed en gesteund door de vroegere successen, zodra een verbeterde onderwijssituatie – met vijftientig leerlingen per klas – dat toestaat.

Al bereikt de modernisering van stadsscholen zelden een dergelijke eenstemmigheid, toch zijn er talrijke experimenten met

schoolkranten in de groepen. Vanwege de pedagogische problemen als gevolg van de werkorganisatie en de overvolle klassen, is de rol van de limograaf bij deze kranten vaak erg groot, eigenlijk te groot. De moeizame verspreiding van kranten in deze scholen blijft duidelijk gekoppeld aan het complexe onderwijsprobleem in volkrijke woongebieden

VI. IN HET SPECIAAL ONDERWIJS EN IN KINDERTEHUIZEN

Het onderwijs aan normale kinderen kan oppervlakkige waarnemers soms misleiden omdat deze kinderen van zichzelf voldoende capaciteiten hebben om de moeilijkheden die de scholastiek opwerpt, te overwinnen. Deze kinderen slagen 'ondanks de school'. Ze zouden alleen nog beter slagen als de school hen krachtig zou helpen zich te ontplooien, te creëren en te groeien.

Dit is niet het geval bij de grote massa kinderen die, zonder dat ze abnormaal of verstandelijk gehandicapt zijn, door meerdere oorzaken zich niet kunnen aanpassen aan het concept, de werkwijze, de onderwijstechnieken of de discipline van de traditionele school. Voor deze kinderen is de school zo goed als bankroet en het officiële onderwijs dat gedwongen is de feiten onder ogen te zien, zoekt in de werkwijzen van de Nieuwe School de sociale en menselijke oplossingen waarvan men de noodzaak ondervindt.

Voor de grote groep kinderen, die niet kunnen wennen aan de traditionele methoden, is de praktijk van de *Schoolkrant* bijzonder effectief. Door middel van de vrije tekst en de krant brengen we het onderwijs op de maat en het tempo van de kinderen en herstellen we de affectieve banden tussen kinderen, school, ouders en omgeving, waarvan de breuk zo diep ingrijpt.

Door de freinettechniek van de schooldrukkerij zullen de *Schoolkrant* en de schoolcorrespondentie die daardoor mogelijk wordt, spoedig belangrijke onderdelen worden van het onderwijs in alle scholen voor speciaal onderwijs.

De praktijk verbreidde zich zeer snel in het speciaal onderwijs; zo zijn er interessante experimenten uitgevoerd in het onderwijs aan kinderen met een beperking, met name met dyslectici en doofstommen; kindertehuizen krijgen straks allemaal een drukkerij en een krant. Er bestaan al kranten van kindersanatoria en ziekenhuizen.

Overal bevestigen de verkregen resultaten de onderwijskundige waarde van het nieuwe werkmiddel dat we hebben ontwikkeld voor de huidige en voor de toekomstige school.

VII. IN HET HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Het experiment van de Schoolkrant in het primair onderwijs was systematisch en overtuigend.

Zou dat met dertien- en veertienjarigen, in het het voortgezet onderwijs net zo gaan? Voor mij staat dat buiten kijf. De psychologische principes waarop onze verworvenheden zijn gebaseerd, hebben een draagwijdte die de schoolse omgeving overstijgt en bij machte is de kennisonderdelen op elk onderwijsniveau te vernieuwen.

Maar de werkvormen die ik proefondervindelijk heb ontwikkeld en die tegemoetkomen aan de behoeften van onze kinderen en onderwijzers, kun je echter niet klakkeloos overplaatsten naar andere onderwijstypen. De leraren van deze onderwijsinstellingen moeten de verworvenheden en successen in het primair onderwijs afstemmen op hun eigen klassen.

In het voortgezet onderwijs kan de schoolkrant iets zijn dat ongeveer het midden houdt tussen een basisschoolkrant en een krant voor volwassenen.

De apparatuur op zich zal er anders zijn, en wel zo dat - bij voorkeur met een automatische pers en een automatische limograaf - een oplage op 21 x 27-formaat of schoolformaat mogelijk wordt. Om verschooling te voorkomen moeten er, ook op dit niveau, geen gedrukte teksten van huiswerkonderwerpen of van lesstof gemaakt worden. We moeten integendeel juist constant blijven zoeken naar de grondtrekken van de echte belangstelling van de leerlingen en voor de schoolcorrespondentie, die in het

voortgezet onderwijs buitengewoon waardevol zou kunnen zijn, moeten we vooral de nieuwe mogelijkheden voor het maken van tijdschriften benutten.

VIII. IN HET ONDERWIJS BINNEN DE FRANSE UNIE

Alles wat de schoolkrant waardevol maakt voor kinderen met leerproblemen, geldt in nog sterkere mate voor de toepassing van de schoolkrant in de scholen van de Franse Unie.

De fouten van het traditionele onderwijs, dat geen rekening houdt met de gedachten en de levensgewoonten van de kinderen, maar juist probeert hen van bovenaf een superieur geachte cultuur op te leggen, worden nog verergerd doordat het onderwijs in de Landen Overzee klakkeloos werkwijzen overneemt, waarvan ik de tekortkomingen heb aangegeven.

Het is al erg dat jonge Fransen geschiedenisles krijgen aan de hand van de samenvattingen die wij moesten leren, zoals: 'Ons land noemde men vroeger Gallië en zijn inwoners Galliërs.' Maar als een onderwijsvorm die niet uitblinkt door logica en planmatigheid dezelfde samenvattingen oplegt aan bewoners van Afrika, dan is dat ronduit lachwekkend.

We kunnen er wel over klagen dat het onderwijs zoals dat in Frankrijk wordt gepraktiseerd alleen maar kan botsen op de levende ervaring van individuen en generaties. Maar als het gaat om kinderen uit verschillende landen van de Franse Unie, is deze botsing niet alleen fout maar ook kwaadaardig.

Door de *schoolkrant* daarentegen komen ervaring, kennis en cultuur van onderop, vanuit het leven van de kinderen van het volk. In plaats van de levensgewoonten en gebruiken die hoewel ze bepalend zijn voor heel het sociale gedrag, als irrelevant te beschouwen, gaan we juist bewust uit van deze realiteit: de kinde-

ren vertellen, net als de jonge Fransen, de essentie van hun leven, die in veel opzichten sterk verschilt van ons eigen leven.

Misschien dat kinderen en scholen in het begin door bepaalde taboes beperkt worden bij het beschrijven van hun leefomgeving. Dan is dat een reden te meer om deze realiteit onder ogen te zien en daarop onderwijs te baseren dat echte kennis voortbrengt.

Er zijn al veel experimenten met schoolkranten ondernomen, niet alleen in Noord-Afrika, waar de Franco-Arabische schoolpers zich sterk heeft ontwikkeld, maar in heel Afrika, tot en met de nomadische volkeren van Niger en Hoggar, in Madagascar, Réunion, Tahiti, de Nieuwe Hebriden, enz.

Het zou wenselijk zijn dat, in samenwerking met UNESCO, deze experimenten worden gecoördineerd, uitgebreid en vervolgens ingepast in de onderwijsmethodieken die internationale organisaties beschikbaar stellen aan volkeren, die op zoek zijn naar waardevolle scholing en naar bruikbare en menselijke kennis.

IX. IN DIVERSE LANDEN IN DE WERELD

Natuurlijk raakte de *schoolkrant volgens de Freinet-aanpak* het snelst ingeburgerd in de buurlanden van Frankrijk.

De tegenwoordig talrijke Italiaanse schoolkranten lijken als twee druppels water op onze Franse kranten: dezelfde aanpak op basis van vrije teksten, dezelfde presentatie, dezelfde toepassing voor uitwisselingen. De Republiek San Marino heeft al haar klassen uitgerust voor het uitgeven van schoolkranten.

De vele Zwitserse schoolkranten voegen aan onze aanpak een kwaliteitseis toe die slechts prijzenswaardig is zolang het maar niet de aanzet is tot verschooling waar ik vooral beducht op ben.

België, het land van Decroly, telt ook veel schoolkranten, maar die worden sterk beïnvloed door het werken met 'belangstellingscentra', wat niet altijd goed uitpakt.

Duitse schoolkranten hebben een soberder typografie, maar ze zijn rijk geïllustreerd met lino'sneden, waarmee ze de traditie van de middeleeuwse grafici weer oppakken en voortzetten.

Nederland heeft prachtige kranten, geheel in lijn met onze technieken. Sommige Deense, Noorse, Zweedse en Griekse kranten fungeren als een voorhoede van onze beweging in landen die door afstand en taal minder beïnvloedbaar zijn door onze beweging.

In de Nieuwe Wereld lopen Cuba en vooral Mexico voorop. Onze voormalige Spaanse leden, nu vluchtelingen¹ in Midden-Amerika, boekten vooruitgang, zowel technisch als inhoudelijk. Niets is levendiger, dichter bij het oorspronkelijke leven van kinderen, en zo prachtig als de gedrukte kranten van de Experimentele Freinet-school van San Andrés Turla (Mexico).

De beweging van de schoolkranten heeft zich ook verbreid door heel Zuid-Amerika, waar ze 'Schoolperiodieken' genoemd worden. Ze worden geschreven door kinderen, maar zijn vooral gericht op het contact met de omgeving. Vaak zijn het dorpskranten die werkelijk van invloed kunnen zijn op onderwijs en cultuur. Sommige van deze kranten worden gedrukt, andere vermenigvuldigd met een vloeistofduplicator.

Onder leiding van mevrouw Alice Freire de Maciel is het CO-OPERATIEF INSTITUUT VAN DE MODERNE SCHOOL opgericht, dat opereert in Montevideo. Het coördineert de initiatieven en de resultaten die nu het onderwijs van deze landen kenmerken.

We zien in deze verspreiding van de *schoolkrant* over de hele wereld niet alleen een bemoedigend bewijs van de vooruitgang van onze pedagogie, maar ook van de mogelijkheden die nog moeten worden benut voor een psychologie en een pedagogie die uitgaan van het oorspronkelijke element: HET KIND IN ZIJN OMGEVING.

¹ Freinet doelt hier op onderwijzensen die het Franco-regiem ontvlucht zijn.

DE KWALITEITEN VAN DE SCHOOLKRANT

Dat de schoolkrant een oorspronkelijke creatie is, dat zij bij kinderen, ouders en leraren belangstelling wekt, heeft de ervaring van dertig jaar oud inmiddels ruimschoots bewezen.

Maar zijn deze kwaliteiten voldoende om de schoolkrant het predicaat 'aanbevelenswaardig werkmiddel voor de school' toe te kennen? Zijn deze kwaliteiten echt zo voortreffelijk? Kunnen die op één lijn gesteld worden met de voordelen van de onderwijsmethoden die misschien niet kunnen bogen op doelmatigheid, maar toch in elk geval wel op een status van lange tradities?

Wordt het 'tijdverlies' van handmatige activiteiten die het traditionele onderwijs meent te hebben achterhaald door voortijdig intellectualisme, wel gecompenseerd door andere, substantiële voordelen?

Kortom, zal de praktijk van de schoolkrant bij een altijd partijdige afweging voldoende gewicht in de schaal kunnen leggen om de instemming van ouders en leraren te verwerven?

Rest mij dus nog daarvoor de bewijsvoering te leveren. Die zal ik niet vanuit een filosofische of theoretische invalshoek presenteren, maar onder voortdurende verwijzing naar wat we kunnen leren van de talloze resultaten die nu gezaghebbend zijn.

Ik heb niet de illusie om te denken dat de bewijzen die ik overleg meteen de steun van de lezers zal winnen. Het is voor mij voldoende dat zij wakker geschud worden, dat er twijfel in hen rijst over de legitimiteit van de methoden waarvan ze dachten dat

ze onaantastbaar waren, dat ze gaan nadenken en de argumenten gaan wegen ...

Ik weet zeker dat de confrontaties, waar ze ook plaatsvinden, altijd gunstig voor ons zullen uitpakken.

TWEEDE
DEEL

PLUSPUNTEN VAN DE SCHOOLKRANT

Ik heb geaarzeld of ik dit onderzoek naar de essentiële kwaliteiten van de schoolkrant moest beginnen bij de psychologie of bij de pedagogie.

Ik weet maar al te goed dat uiteindelijk de psychologische pluspunten van een methode doorslaggevend zijn. Die leggen een gezonde basis onder de schoolpraktijk en zijn uiteindelijk bepalend voor het succes daarvan.

Maar de vakbeoefenaars onder mijn lezers willen ongetwijfeld eerst weten of en zo ja welke diensten dit nieuwe werkmiddel hen kan bewijzen, en of de veelzijdigheid ervan bruikbaar is voor hun klas, kortom, of zij uit dit instrument het onderwijsrendement kunnen halen dat ze ervan verwachten.

Deze vragen zijn terecht en daarom zal ik die eerst beantwoorden, waarbij ik de lezer er wel op wil wijzen:

- dat psychologie en pedagogie elkaar noodzakelijkerwijs overlappen, dat ze weliswaar elk een afzonderlijk aspect van de kwestie behandelen, maar in feite volledig van elkaar afhankelijk zijn;
- dat mijn bewijsvoering, al is die nog zo krachtig, leraren alleen zal beïnvloeden als ze de betovering van de traditionele methoden al in zekere mate van zich hebben afgeschud.

Onze vernieuwingen zouden geen recht op het etiket 'methode' hebben als ze alleen een technische verbetering zouden brengen van de werkwijzen waarvan de pedagogische waarde tegenwoor-

dig algemeen wordt betwist. Als ze bijvoorbeeld alleen maar beoogden het lesgeven te vereenvoudigen, of het memoriseren te automatiseren, of de verwerving van syntactistische, grammaticale, literaire, historische en wetenschappelijke kennis te ondersteunen, wat tot nu toe het voornaamste onderdeel van het leerplan was.

Ik bezin me zowel op de middelen als op de doelen van onze inspanningen als onderwijzers. Naast het aanbrengen van dat inzicht en die basiskennis - wat ik bepaald niet wegvlak - denk ik dat wij een beslissende invloed hebben op de persoonlijkheidsvorming van individuen, op hun bekwaamheid om hun rol als mens en burger beter te vervullen

De winstpunten van de schoolkrant moeten niet uitsluitend gemeten worden met schoolse maatstaven, maar in het licht van een onderwijsconcept dat op weg is zijn superioriteit te bevestigen en dat binnenkort een officieel stempel zal krijgen.

De stof die ik u voorleg, moet u niet blijven onderzoeken in het schemerlicht van uw winkel en zelfs niet in de bedriegelijke helderheid van een gemoderniseerde verlichting. Alleen in de realiteit van natuurlijk daglicht zult u het leren waarderen, omdat u dan weet dat uw oordeel niet wordt teleurgesteld.

De schoolkrant staat niet, kan niet en moet niet in dienst staan van verschoolst onderwijs dat de betekenis ervan zou minimaliseren, maar moet beantwoorden aan een opvoeding die *door het leven op het leven voorbereidt*.

PEDAGOGISCHE PLUSPUNTEN

De pedagogische winstpunten van de schoolkrant vallen samen met die van de Vrije Tekst, waarvoor ze tegelijk de meest effectieve motivatie vormen.

Zoals ik al zei: de tegenwoordig bijna algemene praktijk van de *vrije tekst* is zonder een schoolkrant eigenlijk onthoofd en beroofd van de levenskrachtige elementen die het bestaan van de vrije tekst rechtvaardigen en zijn voortbestaan garanderen.

Omdat hij weet dat als zijn tekst gekozen wordt, deze een pagina van de schoolkrant zal worden, en daardoor gelezen wordt door de ouders en de correspondenten, ervaart een kind de behoefte tot schrijven, voelt hij de noodzaak om de inhoud daarvan kracht bij te zetten door een expressieve en aantrekkelijke vorm.

1. Natuurlijke methode

Met de schoolkrant overwint u in uw klas het dwangmatige methodische taalonderricht. Door de natuurlijke methode, zonder formele steloefeningen, zonder grammaticale poespas, bereikt u:

- Een correcte en levendige uitdrukkingsvaardigheid waarvan gebruikelijke onderzoeken de waarde hebben bevestigd.
- Een natuurlijke spelling, ontdaan van alle dyslexie-ellende waartegen rigide onderwijs vergeefs remedies zoekt.
- Het verlangen naar, de behoefte tot schrijven en lezen, tot experimenteren en berekenen die de basis vormen van kennisverwerving.

2. Uitwisselingen tussen scholen

De huidige communicatiemiddelen maken uitwisselingen mogelijk en noodzakelijk.

In het basisonderwijs is een uitwisseling van alleen brieven, zoals in voortgezet onderwijs, ondoelmatig en kwetsbaar omdat het kind nog niet over voldoende technische vaardigheid beschikt om zo'n correspondentie vol te houden.

Vooraf in het basisonderwijs is de schoolkrant een onmisbaar werkmiddel bij uitwisseling tussen scholen.

Door de schoolkrant wordt de school voortaan verbonden met diverse vergelijkbare scholen, op allerhande plekken in Frankrijk en de rest van de wereld.

Door gedrukte teksten uit te wisselen, raakt u bekend met bekende, industriële, commerciële, agrarische, folkloristische, artistieke milieus, en deze kennis zal een nuttige uitbreiding van uw didactisch gezichtsveld zijn.

Vervolgens wisselt u brieven, foto's, pakketten, lokale producten uit.

U wakkert de gezamenlijke nieuwsgierigheid aan en introduceert zodoende een onderwijsvorm die volstrekt anders is dan die waaraan u gewend en onderworpen bent geraakt.

De schoolkrant moet het levende instrument van deze vernieuwing worden.

Aan het eind van dit boek geef ik alle aanwijzingen over uitwisselingen tussen scholen en hun didactische voordelen.

3. Open naar de wereld

De schoolkrant is zoiets als een permanent onderzoek waardoor u zich openstelt voor de wereld, de schoolkrant is een wijdopen venster op werk en leven.

Ondanks uzelf verlaat u dan de schoolomgeving en duikt u in

de sociale omgeving. Dat zal uw onderwijs bevruchten.

Een school die een schoolkrant publiceert, kan niet langer volgens de gebruikelijke normen werken. Zij is onontkoombaar op weg naar modernisering.

4. Een schoolkrant is het levende archief van een klas

Een van de zwakke punten van de traditionele school is dat zij geen verdienstelijke sporen nalaat die in haar voordeel pleiten. Zij is als een stationair lopende machine die niets produceert.

Er was een tijd, aan het begin van deze eeuw, dat leraren en leerlingen trots waren op klassenschriften in een onberispelijk schoonschrift, sierlijk geschreven met titels in sierschrift - of maandschriften en bundels gedichten en fabels.

Het was beslist een schools doel, maar het kon destijds in veel gevallen tot netheid en vlijt motiveren.

Om verschillende redenen, die ongetwijfeld eerder toe te schrijven zijn aan verandering van levensstijl dan aan een andere mentaliteit bij leraren en kinderen, is dit tijdperk voorbij. Men houdt geen klassenschriften meer bij omdat ze in het niets zinken vergeleken bij de praal van de huidige voortbrengselen van de techniek. Dus gaan de werkers met lege handen de deur uit, zonder iets dat herinnert aan enkele opwindende momenten in een schoolleven dat zich afspeelt in de marge van het persoonlijk en het sociale doen en laten, en dus zonder invloed op en zonder betekenis voor dat gedrag.

Via de drukpers en de schoolkrant worden gedenkwaardige 'momenten' uit het klassenleven voorgoed vastgelegd in een vorm die de tijd trotseert, zoals die familiefoto's waarvan het licht van jaren de gelaatstreken niet meer uitwissen kan. Je weet niet meer wat er die maandag op het schoolprogramma stond, maar je herinnert

je het stukje leven dat je had beschreven en gedrukt, de krant waarin het was opgenomen, de tekeningen en lino's die het verfraaiden, de indrukken die werden uitgewisseld, de vragen die gesteld werden en de antwoorden daarop, de teksten die je las en de gedichten waarvan je genoot.

Zowel voor leraar als kind is elke pagina van de krant een wandeling over de trage trap van onderwijs en cultuur: het belichaamt en verbeeldt de inspanning. Het is de maatstaf van de school.

Maak een schoolkrant. U zult net als uw leerlingen trots zijn op het gemeenschappelijke werk. Als die trots in uw klas komt, dan krijgt u de zekerheid dat u op weg bent naar verovering en vooruitgang, op de goede weg.

Kinderen die genadeloos alles weggooien wat naar school riekt, bewaren *deze* vertrouwde archieven angstvallig. Wanneer ze vele jaren later uit een la het drukwerk halen dat zozeer uitdrukking gaf aan hun kinderactiviteiten, beleven ze hun leven opnieuw. Elk woord, elke zin, elke tekst is nog steeds vol van herinneringen, zoals platen of geluidsbanden door de jaren heen niet alleen de feitelijke weergave van gebeurtenissen bewaren, maar ook de emotionele klankkleur waardoor ze een onuitwisbare menselijke waarde krijgen.

5. U kunt werk laten zien

Een boer toont vol trots zijn grazige weide of zijn rijke graanakker. Een huisvrouw laat haar koper of haar kat bewonderen. Een ambachtsman bewaart in zijn werkplaats zijn meesterstukken als waren het zijn adellijke titels. Een onderwijzer echter heeft niets in zijn klas dat getuigt van zijn vakmanschap en toewijding.

Hij voelt heel goed - en de ouders met hem - dat een mooi gekalligrafeerde pagina niet langer een meesterstuk is, niet meer dan andere lessen of plichtmatig uitgevoerde taken.

En toch moet de school haar productiviteit bewijzen door een werkstuk te produceren dat niet louter abstract is en niet alleen materieel, maar dat een spirituele lading heeft die zijn voorname positie volledig dekt.

De pagina in het persoonlijk levensboek en de schoolkrant vormen nu juist de dagelijkse meesterstukken die de brug slaan tussen beheerst handwerk en subtiel en diepzinig hoofdwerk. Die pagina bevat veelzeggende tekens die het materiële en het handelen te boven gaan, die raken aan de levenskrachten van het kind wiens ontwikkeling ze zullen stimuleren. En omdat onze druksels en kranten dus zowel een uitnodigende vorm als een interessante inhoud bevatten, laten ze niemand onberoerd.

U hebt in uw klas levensbeschouwing gegeven. U hebt woordenschat- en grammaticaoefeningen besproken. U hebt teksten gedicteerd. U hebt rekenopgaven behandeld. Het laat u ontevreden achter met in het besef dat u niet op een blijvend resultaat kunt bogen.

Als de dag voorbij is bent u als een boer die zijn land heeft bewerkt, maar wegens tijdgebrek zijn graan niet kon zaaien. Of als een timmerman die zijn planken heeft geschaafd, maar ze niet in elkaar kon zetten en zich afvraagt of en welke vorm zijn meubels zullen krijgen. Of als een metselaar die verschillende bouwklussen heeft aanvaard op een plek waar alleen modder en hier en daar wat losse bakstenen te zien zijn.

De vrije tekst die zojuist is besproken, het gedicht dat het leven bezingt, de lino die het verfraait, de prachtige pagina die van de pers komt, de krant die zojuist is geniet en die u onderzoekend met een positief gevoel doorbladert - dat alles is solide, voltooid.

Het enige wat u hoeft te doen is de vlag planten. Zo krijgt de school zin, heeft zij een doel en een betekenis voor u en voor degenen die toezicht houden of haar besturen

Voor zowel leraren als voor de kinderen is niets zo hopeloos als altijd dezelfde voren te ploegen zonder de oogst te zien opkomen. We hebben allemaal tastbare successen nodig. De *Schoolkrant* is een van die successen.

En u laat niet alleen de doorsnee-resultaten van uw werk zien, maar ook de uitstekende en uitzonderlijke producties waarvoor talent, noch moeite zijn gespaard. Bijvoorbeeld de prachtige kleurrijk geïllustreerde pagina waarop de lino's met zeer veel zorg en aandacht zijn aangebracht. Het geografische of historische speciaalnummer dat u aan ouders en abonnees aanbiedt als bewijs voor de nieuwe interesses van de school. Het fraai verluchte album dat meerdere generaties kinderen zullen doorbladeren; of simpelweg het geïllustreerde programma van het eindejaarsfeest.

De schoolkrant is een 'productie' een werkstuk dat haalbaar is voor onze klassen en dat de kern raakt van onze onderwijstaak. De krant zet ons op het pad van een nieuw onderwijsconcept, dat van de werkschool waarvan we de noodzaak beginnen te voelen, een school die niet langer werkt volgens intellectualistische maatstaven, maar op basis van sociale activiteit.

Een school moet voortaan, net als ambacht en fabriek, creaties hebben om te presenteren, moet meesterstukken, 'producties' leveren, die de gebruikte methoden en onze gemeenschappelijke inspanningen om daarin te slagen rechtvaardigen.

In de werkplaats-school van morgen leren de gezellen weer zingen en fluiten, net als de metselaar op zijn steiger.

6. Een eigen orgaan

Een school moet, net als elke vakvereniging, zijn leden- en actie-orgaan hebben. Een jachtvereniging heeft een periodiek dat een minimum aan noodzakelijke binding tussen de leden in stand houdt, een fanfare en een volksvereniging - en ook de kerk - hebben hun krantje.

EEN SCHOOL MOET EEN SCHOOLKRANT HEBBEN.

Er was een tijd dat de functie van de school, net als die van de priester in de kerk, alleen tot zijn recht kwam in de soberheid van een gesloten ruimte, waar alleen het onderricht van de meester weerklonk.

Het was de tijd - die helaas niet overal helemaal voorbij is - dat de ramen de buitenwereld afschermden in plaats van uitzicht te bieden op licht en zon, de tijd waarin men nog strikt de reglementen handhaafde die anderen dan de onderwijzer de toegang tot een klas verboden.

De school gaat open, of op zijn minst half open. Ouders beginnen in te zien dat ze niet het recht hebben om zich afzijdig te houden en de leraren schikken zich geleidelijk in deze vermaatschappelijking van hun beroep. We moeten de contacten en relaties tussen school en omgeving, tussen school, onderwijsautoriteiten en ouders vormgeven, niet alleen oppervlakkig formeel, maar in een nieuw, organisch en diepgaand proces.

Door de vrije tekst, door de drukpers en de krant, haalt u de basiselementen van de gewenste kennis niet uit boeken maar uit de levens en de werken van mensen. En daardoor spreekt u de taal van de omgeving, profiteert u van de nu zo rijke ervaring van een wereld die steeds sneller draait. Dat tempo moeten we in elk geval bijhouden als we het niet kunnen overtreffen, want dat zou pas de echte rol zijn van onderwijs dat kinderen niet voorbereidt

op het verleden of het heden maar op de toekomst die ze het hoofd moeten bieden en beheersen.

Ook als u op dit moment nog niet de noodzaak ziet van de didactische toepassing van een schoolkrant, dan hebt u in uw district of in uw dorp een communicatie- en contactorgaan nodig. De schoolkrant bezorgt u de gewenste praktische oplossing.

7. Uw schoolkrant weerspiegelt uw klas

Aan het onderhoud van een tuin of een akker beoordeelt men de de kwaliteiten van een boer, en aan de afwerking en de schoonheid van een meubel of een huis, het talent van timmerman of metselaar.

Uw schoolkrant spreekt voor u. Het is natuurlijk een uiting van de kinderen, die hebben het belangrijke ambachtelijke werk verricht, maar de waarde van de teksten, de zorg voor en de artistieke van de vormgeving, het menselijke en spirituele karakter die daaruit voortvloeien, zijn nu net de producten van de school, de vruchten van uw onderwijs.

Wanneer u een goed onderhouden tuin passeert, ook als het menselijk ingrijpen in de groei niet zo ver gaat als bij die al te geometrische aanleg van bepaalde openbare plaatsen, prijst u niet alleen de goede grond en de prachtige planten maar ook de bekwame en fijngevoelige tuinier!

En wanneer een huis voltooid is, inclusief gevel en alle ornamenten, vindt u toch niet dat alleen de waarde van de materialen dit meesterstuk mogelijk heeft gemaakt. Dan wilt u weten wie de aannemer, de vaklieden en de architect waren.

Er wordt gezegd dat grafologie een wetenschap is. Men begint in elk geval te accepteren dat zij waardevolle gegevens over de complexiteit van het gedrag en de verlangens van de schrijver kan opleveren. Net als in zo'n persoonlijk handschrift, lees ik in schoolkranten de nieuwe merktekens van onze onderwijskunde.

8. Een goed gemaakt werk

Op elk gebied is een goed gemaakt werk een teken van evenwichtigheid, van scherpe concentratie, van waardevolle meet- en orderingsvaardigheden, en ook van de integratie van de beoogde activiteit in het gehele leven, in een levensvisie.

En het is volstrekt juist dat in een goede opleiding dergelijke successen uiterst belangrijk geacht worden

Doe je best! Wees wat voorzichtiger! Denk na bij wat je doet! Dat zijn zo van die aanbevelingen die je voortdurend hoort op school en zoals alle aanbevelingen van dat soort hebben ze geen enkel effect omdat ze alleen gericht zijn op de vorm, op het resultaat van de inspanning, maar de inspanning zelf kan alleen gestimuleerd en nuttig worden als die volledig is opgenomen in een levensregel.

Wanneer de tuinman zijn bloembedden aanlegt, hoeft u niet tegen hem te zeggen: wees voorzichtig! De behoefte aan orde en schoonheid is eigen aan elke werker die niet de rol van slaafs manoeuvreren wordt opgedrongen. Wanneer een metselaar een muur optrekt, doet hij niet zijn best omdat hij bang is dat aannemer of de eigenaar ontevreden zijn, maar omdat hij zelf naar voldoening streeft.

Wanneer het kind een les leert, een tekst overschrijft of een opstel maakt, voert hij opdrachten uit. Het directe doel is een goed cijfer halen of in elk geval straf voorkomen. Er kan wel enige oefening plaatsvinden in het ijverig uitvoeren van deze taken. Maar dat is geen functionele voorbereiding op het verwerven of ontwikkelen van de behoefte aan orde en perfectie in het werk.

De schooldrukkerij en de schoolkrant zijn, om de redenen die ik in de voorafgaande hoofdstukken heb genoemd, de beste oefening voor het methodisch en zorgvuldig bezig zijn van goede werkers.

Vrije tekst en schoolkrant stellen hun eisen. Als je aan het

zetten bent, kun je geen andere dingen doen. Als er fouten in zitten, moeten die gecorrigeerd worden, want drukwerk dat gepubliceerd wordt, is pas aanvaardbaar als het zowel de intelligentie als de zintuigen tevreden stelt. Onnodig om tegen jonge drukkers te zeggen: kijk goed naar de afdruk! Alle kinderen vinden dat een besmeurde pagina een mislukking is en niemand wil graag mislukken.

De schoolkrant die we verspreiden of versturen, moet perfect zijn, omdat we daarop worden beoordeeld en we willen allemaal graag positief beoordeeld worden.

In de praktijk dragen onze kinderen, en wijzelf, in onszelf en in ons gedrag de hardnekkige sporen van een vorming - of een misvorming - van laksheid en oppervlakkigheid mee. Die kunnen ons ertoe brengen dat we bij het uitvoeren van onze uiteenlopende taken niet streng genoeg zijn voor onszelf. We lijken wel een beetje op een metselaar die zich niet langer ergert aan een onregelmatige gevel of een timmerman die een gammelmeebelstuk aflevert. We moeten deze misvorming overwinnen om de kwaliteitseisen van een evenwichtig leven te hervinden.

In een tijdperk van massaproductie zijn goede werkers meer dan ooit nodig, vaklui die ondanks de machinale dressuur in handel en wandel het meesterschap in het menszijn bereikt hebben.

9. De krant en schoolse vaardigheden

Misschien denken traditionele onderwijzers, die nog niet overtuigd zijn: we ontkennen niet dat zo'n aanpak, en in het bijzonder het maken van een schoolkrant, buitengewoon gunstig is voor een goede, grondige vorming voor onze kinderen.

Maar in de praktijk, zo werpen ze tegen, moeten we les geven in schrijven, grammatica, spelling, rekenen, natuurkunde en geschiedenis. En die aandacht, die volgens ons essentieel is, neemt al

onze uren en dagen in beslag. Hebben we dan het recht om ons op zijwegen te wagen? Dat zijn misschien wel koninklijke routes, maar ze belemmeren ons om, binnen de kaders van het leerplan, recht op het doel af te gaan.

Ik vat samen:

- De schoolkrant vormt de ideale motivering voor het werken met vrije teksten, de beste oefening in levend schrijven, spellen en grammatica. De goede resultaten behaald door kinderen, die volgens deze methode zijn voorbereid op officiële examens, kunnen de aarzeling nu wellicht wegnemen.
- Door allerlei onderzoeken en uitwisselingen tussen scholen bestuderen we de omgeving minutieus vanuit historisch, geografisch, natuurwetenschappelijk en sociaal perspectief. We beschikken daarmee over rijke en betrouwbare basiselementen voor een stevige kennis van de begrippen die de onderwijsprogramma's vereisen.
- Maar vooral, de kwaliteit van de vorderingen, of het nu schools is of buitenschools is, komt altijd voort uit onze honger naar kennis en onze dadendrang en uit de natuurlijke interesse in ons eigen werk.

Door de schoolkrant wekken we deze nieuwsgierigheid en belangstelling; die krijgen de ruimte zich te doen gelden: ze bezorgen onze leerlingen eigenschappen als werklust, inzet en degeelijkheid, de nobele kenmerken van elke goede werker.

En u weet heel goed dat, wanneer onze kinderen die werklust hebben, wanneer wij hun belangstelling wekken en weten hoe we aan hun verlangens tegemoet kunnen komen, wij hen naar het einde van de wereld leiden, of beter, dan gaan zij naar het einde van de wereld. We hoeven alleen maar te weten hoe wij hen daarbij in didactisch, sociaal en moreel opzicht kunnen helpen.

Dat is de rol van onze onderwijsaanpak.

LES PIONNIERS

PSYCHOLOGISCHE PLUSPUNTEN

In mijn analyse van de psychologische pluspunten van de schoolkrant onderscheid ik twee zones:

- De winst voor de psyche van onze kinderen die de praktijk van vrije tekst en schoolkrant oplevert.
- De mogelijkheid voor leraren om op deze manier dieper door te dringen en meer inzicht te krijgen in de psychologie van het kind die, ondanks tal van oudere en recente studies, een mysterieus gebied blijft dat je met onze methode beter kunt binnendringen, en dus beter kunt beïnvloeden

DE INNERLIJKE GESTELDHEID VAN HET KIND

Wanneer een kind vrije teksten schrijft, of de krant drukt, houdt het zich helemaal niet bezig met zijn innerlijk. Ook de vraag of het levende werk dat hij aanpakt ons in staat stelt hem beter te begrijpen, komt niet in hem op. De vrije tekst en de schoolkrant zijn van oorsprong net zo min onderzoeksgebied als therapie.

De belangrijkste psychologische verbeteringen die ik zal kunnen vaststellen, komen niet uit eigen gericht onderzoek, maar vloeien voort uit de gunstige veranderingen die mijn aanpak oplevert voor de manier waarop kinderen denken, voelen, begrijpen en handelen.

Om welke verbeteringen gaat het?

1. Afstemming op de omgeving waarin het kind leeft

Het wordt tegenwoordig gemeengoed om te erkennen dat de schoolomgeving vanouds fundamenteel verschilt van de familiale en sociale omgeving van het kind.

Het onderwijs wilde dat ook zo houden, omdat het beweerde een bijzonder soort kennis van intellectuele oorsprong te kunnen creëren die superieur was aan de op ervaring en intuïtie gebaseerde kennis van de omgeving.

Het is nu nog steeds zo dat, overeenkomstig de opvattingen van onderwijs en opvoeding, een betreurenswaardige tweespalt gecreëerd wordt binnen de belangrijkste functies van het individu.

Gezin, dorp of straat hebben hun eigen normen, hun eigen onderwijsvorm, hun eigen moraal en hun eigen cultuurvormen. De school werkt bewust volgens andere, meestal daaraan tegengestelde normen, die verstoring inwerken op kinderen en zo onaanpast gedrag kunnen veroorzaken. Behalve als de school volledig zou falen in haar opereren, waardoor bepaalde kinderen binnen het kader van de traditionele volkscultuur hun evenwicht en macht weten te bewaren.

We hebben deze tweespalt allemaal gevoeld. We hebben er allemaal onder geleden. Zij heeft de meesten van ons behoorlijk getekend en ligt ongetwijfeld aan de basis van een psychologische en sociale onmacht die behoort tot de negatieve kanten van onze openbare volksschool.

Met onze aanpak overwinnen we deze tweespalt. Het kind komt bij ons in de klas met de gevoelens, zorgen, behoeften en verlangens die geleidelijk zijn persoonlijkheid vormen. We zeggen niet tegen hem: die gewoonte moet je afleren, al is die nog zo belangrijk voor jou ... , we zullen je iets anders leren, op andere manieren en met andere hulpmiddelen.

Wij nemen een kind zoals het is en we proberen door werk-

technieken toe te passen, vergelijkbaar met die van de familiale en sociale omgeving, maar wel met meer ruimte voor het proefondervindelijk verkennen, zodat het kind verder en hoger klimt op de paden naar waarheid en menselijkheid.

Het is niet toevallig dat de term 'afstemming' zo wijd verbreid is in de hedendaagse samenleving. Iemand die werkt en leeft in een geharmoniseerde omgeving is ontspannen, meer in balans en werkt daarom efficiënter. Gebrek aan afstemming schept daarentegen tal van min of meer ernstige kunstmatige problemen die we moeten oplossen, technieken die we moeten beheersen, barrières die we moeten slechten of juist weer introduceren - wat individuen die daarvan het slachtoffer zijn, soms onvoorspelbare reacties, conflicten of neurosen bezorgt, waarvan de psychoanalyse geleidelijk aan de gevolgen onthult.

Het simpele feit dat door onze technieken het schoolleven en het gezins- en sociale leven meer op elkaar afgestemd worden, is ongetwijfeld van groot belang voor de psychische en psychologische vorming van onze kinderen.

2. Een nieuwe discipline, discipline van het werk

Deze afstemming is verbonden met het orde vraagstuk, orde in de zin van de wijze waarop de betrekkingen tussen kinderen en groepen zijn geregeld.

De vervanging van een kunstmatige levenswijze door de gebruikelijke gewoonten van de omgeving kan alleen bewerkstelligd worden door autoriteit - direct of indirect - en autoriteit, in welke vorm dan ook, is altijd een bron van conflicten waardoor de problemen die voortvloeien uit de pedagogische tweespalt die ik signaleerde, alleen maar verergeren.

Ik denk zelfs dat bijna alle psychische en psychologische complexen voortkomen uit een slechte oplossing van ordeproblemen,

dat wil zeggen problemen met het harmonieus samengaan van individuen en groepen.

'Afstemming', of het nu om school of fabriek gaat, beoogt dergelijke disciplinaire conflicten te verminderen. We beperken ze verder door de kinderen te betrekken bij de wegen die hen veiliger naar het doel zullen leiden, en die altijd op *werk* gebaseerd zijn.

Door de vrije tekst en in het bijzonder door de krant geven we het begrip werk zijn waardigheid en zijn diepe betekenis terug; we geven het kind richting; we geven hem nieuwe redenen om te leven en te handelen, wat zeker bijdraagt aan de gewenste psychologische verbetering.

3. Vrije expressie van kinderen

Een aanzienlijk deel van karakterstoornissen komt eveneens voort uit het feit dat een kind op school niet de mogelijkheid krijgt om zijn verlangens, zijn gevoelens en zijn neigingen tot uitdrukking te brengen.

De school die veel te lang meewarig deed over psychische complexen en ze hardnekkig bleef ontkennen, verving deze gevoelens door de gedachten en emoties van de klassiekers en de 'meesters'. Zij vergat dat we allemaal de menselijke behoefte hebben onze vreugden, onze hoop en ons verdriet uit te spreken, uit te schreeuwen en te zingen. Als mensen, egoïstisch bezig met hun eigen zorgen, niet naar ons willen luisteren, wenden we ons naar de maan, de sterren, de zon of de goden.

Dit verlangen naar verheffing, naar harmonie en schoonheid dat ons drijft, willen we met onze hand en ons talent in aarde, klei of steen vastleggen. Onze latente levenskracht dringt onversaagd de ons omringende omgeving binnen met werk en wetenschap die erop uit zijn de natuur aan ons te onderwerpen.

Ontneem het kind al deze mogelijkheden van actie en reactie,

en het wordt een gekortwiekte vogel, een vis, verdwaald in een vijver waarvan het water bederft en verdampft.

Met de vrije tekst en de schoolkrant voeden en benutten we de uitingsdrang van het kind. Didactisch gezien gaan we voor al onze onderwijs- en vormingsactiviteiten die we ondernemen, uit van die behoefte.

In het kader van vrije expressie wordt nogal eens - eigenlijk met de bedoeling het te bekritisieren - het begrip spontane expressie gehanteerd. Ik houd niet van deze kwalificatie waaraan de bijbetekenis van anarchie en van chaotisch en zinloos gedrag kleeft.

Schoolfrikken hebben het idee verspreid dat die vrijblijvendheid en die zinloosheid zich ook in de spontaniteit van de functionele kinderlijke expressie zou manifesteren. En dat gebeurt inderdaad bij kinderen die alleen maar gewend zijn om te gehoorzamen, die het natuurlijk gedrag dat altijd verbonden is met de toekomst van het wezen, hebben afgeleerd, en die, aan zichzelf overgeleverd, vrij van onderwerping aan volwassenen, alleen nog maar onbezonnen handelingen vertonen. Inderdaad, wel spontaan maar zonder enige betekenis binnen het totale gedrag van het kind.

De vrije expressie van onze kinderen, in welke vorm die zich dan ook manifesteert, geeft nooit uitdrukking aan een negatief soort spontaniteit. We ontdekken juist in die spontaniteit, behalve in gevallen van ernstige afwijkingen, de fundamenteen en de wortels en het al of niet bewuste doel van de vrije expressie.

De traditionele school kan, om zich progressief voor te doen, hooguit praten over spontaniteit. Wij raken via functionele handelingen aan de vruchtbare bodem van het leven.

4. *Psychische bevrijding.*

Recent psychoanalytisch onderzoek heeft ertoe bijgedragen dat er meer aandacht is voor de gevaren die iemand bedreigen als hij niet bij machte is zijn eigen problemen uit te spreken

Bijvoorbeeld, we houden geheimen die ons obsederen en ondermijnen voor onszelf, omdat ze complicaties oproepen waarvoor we alleen de oplossing niet kunnen vinden. We zouden onze twijfels en angsten wel willen delen met mensen die ons kunnen helpen vanuit hun eigen ervaringen en die ons uit de impasse kunnen halen.

Of we willen of niet, we bevinden ons in een sociale omgeving. De problemen waarvoor we komen te staan, zelfs de heel persoonlijke staan nooit los van deze omgeving. Door een puur persoonlijke oplossing voor deze problemen te zoeken maken we een technische en tactische fout, en fouten hebben altijd hun consequenties.

Alleen het feit al dat we onze problemen uitspreken, ze zodoende in een gemeenschappelijk en sociaal circuit brengen, in de hoop op positieve oplossingen, vormt een morele verlossing, of beter gezegd een psychische verlossing die ons in staat stelt verstandiger te reageren volgens een menselijker en scherpere ervaring van de werkelijkheid.

De biechtpraktijk in de katholieke kerk komt aan dit verlangen naar verlossing en bevrijding tegemoet.

Bij ons speelt de vrije expressie, maar in een veel natuurlijker vorm, dezelfde heilzame rol.

Het duurt overigens wel enige tijd voordat onze kinderen gewend zijn aan deze intense expressie die bevrijdend werkt.

Bij ongeoefende kinderen, zou je kunnen zeggen, zijn vrije teksten oppervlakkig. Je voelt er geen diepgang in. Ze vertellen feiten of leiden beschrijvingen in, maar onpersoonlijk, 'objectief' om

deze pseudo-wetenschappelijke vondst van de scholastiek te gebruiken.

Maar al doende leert het kind zich steeds beter uit te drukken. Zijn teksten dragen voortaan zijn stempel, ze weerspiegelen zijn persoonlijkheid. Nog niet volledig. Net als bij de psychoanalytische bekentenis, zijn er verborgen hoeken in het individu die maar moeizaam hun geheim openbaren. Op een dag gaat de deur op een kier en dan krijgen we een vermoeden van de onderdrukte storing die de werking van het mechaniek ontregelde.

Hoe kun je door dit kiertje naar binnen kijken, hoe kun je stoornissen opsporen en identificeren, hoe kun je uit vrije teksten uiteindelijk een echte psychoanalyse destilleren? Dat zal binnen niet al te lange tijd moeten blijken uit een systematische en wetenschappelijke analyse van de beste teksten die mij ter beschikking staan en waarmee ik mezelf bekwaam in onderzoek, gericht op een beter inzicht in de processen van psychische bevrijding door vrije teksten.

Speciaal in emotioneel opzicht kunnen vrije teksten en de *Schoolkrant* bekentnissen van grote pedagogische betekenis opleveren.

De gangbare school is daar - uit onderwijsprincipe zou je kunnen zeggen - volstrekt niet in geïnteresseerd. Zij doet net alsof elk kind dat zij opneemt, ongerept materiaal is, waarvan de school volgens eigen opvattingen de bestemming kan bepalen, los van alle voorgaande feiten die het bepalen.

Een paar voorbeelden. Een kind heeft een slecht humeur, is niet sociaal, staat vreemd tegenover het leven binnen de schoolgemeenschap. De school registreert dat en straft. Maar op een dag onthult een vrije tekst ons welk verborgen drama voortdurend beslag legt op de zorgen van de auteur!

Een meisje komt altijd te laat op school, smerig en ongekamd,

en aan ongeloofwaardige smoesjes geen gebrek. Dat leidt er vervolgens toe dat we haar een abnormale en perverse verbeelding toeschrijven.

Maar vrije teksten vertellen ons al of niet openlijk van de dramatische gezinssituatie van dit kind. Van nu af aan kennen we de zware taken waarmee ze 's ochtends wordt opgezadeld, weten we van de geringe genegenheid die ze thuis ondervindt, wat ze compenseert door een ontroerende gehechtheid aan haar kippen en haar lammetjes.

Gelukkig brengt deze onthulling een ommekeer in de onderwijssituatie van dit kind teweeg: er worden nieuwe bruggen geslagen, nieuwe wegen geopend voor wederzijds begrip. Die kunnen het begin worden van een ware herleving.

5. Productief werk

'Zinloos werk maakt hen die daartoe zijn veroordeeld, gek', heeft een Engelse auteur gezegd.

Als dit klopt - ik ben daarvan overtuigd - zou de school haar didactiek van zinloos werk snel moeten heroverwegen.

Een van de huidige oorzaken van persoonlijke en sociale onbalans komt ongetwijfeld voort uit het feit dat ons tijdperk weliswaar geen spoor van arbeidsvreugde meer kent.

Een fabrieksarbeider *sappelt* (terecht gebruikt hij in dit geval niet het gewijde woord *werkt*) om zijn kostje te verdienen en niet om een waardevol product te maken – dat is bijzaak. Een kind *blokt* met geen ander doel of reden, dan om examens te halen en later zijn kostje te verdienen, zo mogelijk in een vaste baan. En wanneer ze moe zijn van het 'sappelen' of het 'blokken', gaan ze spelen, omdat spel het tegenovergestelde is van en de ontspanning ná een taak die geen duidelijke functie heeft in het menselijk bestaan.

Ik ben me er heel erg van bewust dat ik het totaalbeeld niet helemaal recht doe, dat de waardigheid van ambachtslieden blijft bestaan, net als die van onderzoekers, intellectuelen, wetenschappers die 'werken' in de meeslepende betekenis van het woord, voor wie het idee van materieel gewin naar de achtergrond verdwijnt, en voor wie werk een spel wordt.

De school moet het begrip werk zijn eminente persoonlijke, sociale en menselijke betekenis teruggeven.

De schoolkrant is het prototype van dit nieuwe werk. Om het met succes uit te voeren, heeft het kind niet langer stimulerende cijfers, materieel gewin of de aantrekkingskracht van het spel nodig. Een krant uitbrengen volstaat omdat dit in zichzelf de belangrijkste kwaliteiten van modern onderwijs bevat.

Alle bezoekers die in onze scholen of tijdens onze tentoonstellingen het voorrecht hebben om kinderen hun krant te zien zetten en afdrukken en ze lino's ziet graveren die deze illustreren, staan verbaasd over de sfeer vol inzet die contrasteert met de oppervlakkigheid van gewone scholen. Het gaat hier niet meer om een activiteit voor de aardigheid ... of om iets te leren. *Hier wordt gewerkt!*

Zelfs als de schoolkrant de school alleen maar deze nieuwe sfeer van creatieve en functionele activiteit zou brengen, dan nog zou dit het onderwijs, dat in de komende jaren in het teken van het Werk zal staan, helemaal op zijn kop zetten.

6. De pedagogie van het succes

Falen is op elk gebied fnuikend voor de persoonlijkheid. Bij kinderen vormt het altijd de oorzaak van ernstige tekorten, van onzekerheid tot stotteren en lichamelijke en mentale anorexia.

Door de schoolkrant heeft het kind succes: zijn tekst, die daarin een prominente plaats krijgt en in het dorp en ver daarbuiten

verspreid wordt, is een succes. Zijn gravure en zijn tekeningen die het gemeenschappelijk werkstuk allure geven, vormen een succes.

Maak een mooie krant. Zorg voor een goede technische organisatie, zodat de krant, zonder veel risico's een succes wordt en waarmee u eer inlegt. Langzamerhand zult u eraan wennen om in uw klas en in uw leven meer accent te leggen op de successen, die hoop en daadkracht geven. Geleidelijk aan zult u in de hele santekraam van verouderde procedures de oefeningen, het huiswerk, straffen en toetsen die slechts een vorm van falen zijn, afwijzen.

Door te lopen bewijs je beweging. Door te smeden word je smid. Door het leven te beleven oefenen we in zinvol en ruimdenkend leven.

CONCLUSIE

De feiten wijzen het uit.

Als u in uw klas een bezorgd en teruggetrokken kind hebt, dat mogelijk gebukt gaat onder een zekere mate van geestelijk lijden waarvan het zich niet heeft kunnen bevrijden, dan hebt u te maken met een nieuwkomer die nog niet de bruggen heeft kunnen vinden om weer contacten te leggen.

Kinderen die hebben kunnen profiteren van ten minste enkele van de psychische winstpunten die ik hiervoor heb benoemd, zijn ontspannen, open, extravert, dat wil zeggen niet naar binnen maar naar buiten gericht. Hun problemen zijn voortaan groepsproblemen en groepsproblemen zijn hun problemen.

Zulke kinderen houden van onderzoeken, experimenteren en van werk. Ze spelen normaal, omdat het werk in hun leven de plaats heeft ingenomen die het moet hebben.

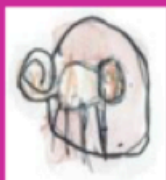
Met die transformatie van het individu, die openheid die een bevrijding is, met die socialisatie kunt u een begin maken, die kunt u in uw klas bereiken door de methode van vrije expressie waarvoor de schoolkrant een instrument is.

De muis is een baby.
Zijn oogjes zijn dicht.

Hij heeft geen haar.
Hij is bloot.

De muis groeit.
Hij krijgt haar.
Zijn ogen gaan open.

De mama draagt de
baby in haar bek.
Dat doet geen pijn.

abdil.

DE SCHOOLKRANT ALS BRON VOOR KENNIS VAN HET KIND

Voorzover vrije tekst en schoolkrant ons in staat stellen om in nauw contact te komen met kinderen die zich voortaan openstellen, zich uiten en sociaal gedrag vertonen, stoelt onze schoolpsychologie op een nieuw fundament dat wij behoren te bevestigen en te benutten.

Deze weliswaar diffuse kennis - maar wel praktischer en meer affectief dan formeel-wetenschappelijke kennis - die deze contacten ons opleveren, is een wezenlijke bijdrage van de schoolkrant aan de hedendaagse psychologie.

Een leraar die met zijn klas een schoolkrant maakt, zal daardoor natuurlijk niet thuisraken in de nogal scholastische terminologie van de moderne psychologie, maar wel zal hij zijn kinderen beter leren kennen, wat essentieel is, en hij zal daardoor beter in staat zijn om te werken vanuit de behoeften en de verlangens die zich op die manier hebben gemanifesteerd.

Wil dat zeggen dat we niet verder moeten gaan en dat we niet moeten proberen enkele van de psychologische verworvenheden van de vrije tekst te systematiseren, om deze kennis te vereenvoudigen en te verbreiden? Ik raak hier op het terrein van deskundigen, en ik waag me niet zonder enige schroom in een wereld die me niet vertrouwd is en waarvan de werkwijzen me tot op vandaag vaak willekeurig en vatbaar voor kritiek lijken.

Meestal hebben psychologen de opdracht gekregen om niet het kind, maar de scholier onder de loep te nemen. Echter, kinderen definiëren op basis van hun gedrag als scholier, brengt risico's met

zich mee die een smet hebben geworpen op een deel van wetenschappelijke publicaties.

Met de talrijke betrouwbare documenten in mijn schoolkrantencollecties, bied ik psychologen de mogelijkheid om onderzoeken uit te voeren, nieuwe testen te ontwikkelen, bepaalde overhaaste conclusies te heroverwegen en ook om de basis te leggen voor betrouwbare *kennis van het kind*.

SOCIALE PLUSPUNTEN

Het is natuurlijk wel wat arbitrair dat ik gemakshalve de pedagogische, de psychologische en de sociale pluspunten in afzonderlijke hoofdstukken heb behandeld.

In feite zijn al deze kwaliteiten van de krant innig met elkaar verweven, ze zijn afhankelijk van elkaar. De sociale winstpunten zouden erg kwetsbaar zijn als ze niet gebaseerd waren op een psychologische en pedagogische herbezinning, die zelf verdacht zouden blijven als ze niet tegelijkertijd - en vanzelfsprekend zou ik willen zeggen - op de sociale aspecten van het vraagstuk betrokken zouden zijn

Maar omdat het immers gaat om een uiteenzetting voor onderwijzers die nog aarzelend op de drempel van een nieuwe werkwijze staan, noteer ik hier enigszins schematisch alles wat het werken met een schoolkrant bijdraagt aan het sociale functioneren van de school, de kinderen en de leraren.

1. Teamwerk

De schoolkrant vergt teamwerk dat praktisch voorbereidt op de sociale samenwerking van kinderen:

- De drukkerij kent verantwoordelijken, die serieus toezicht houden, een voorwaarde voor een sociale activiteit waarvan de hele klas de noodzaak voelt.
- Het werk van elke leerling maakt deel uit van een geheel dat toewijding, ijver en perfectie vereist. Een verkeerd gezette regel bederft de hele pagina.

- Het ordelijk weer opbergen van de letters, al is dat ogenschijnlijk nog zo saai, wordt niettemin geaccepteerd met een afgesproken discipline, een proeve van sociaal handelen.
- Als de letters verkeerd worden geordend, kan het volgende team niet zetten. Elk individu is verplicht zich te houden aan deze *sine qua non*-regel van groepswerk.
- In een team van drie tot vier leerlingen die het drukwerk voor hun rekening nemen, moet iedereen zijn rol correct vervullen. De inkter die het automatisme van zijn functie verwaarloost, kan uit het team gezet worden - wat in dit geval de zwaarste sanctie is.
- De verkoop van de krant regelen de leerlingen zelf, waardoor ze kennis maken met een strikt beheer van gemeenschappelijk vermogen.
- Elke handeling die het goed functioneren van de drukkerij kan belemmeren, wordt bestraft door de groep of door het team dat graag zijn werk wil uitvoeren.

Publicatie en distributie van de schoolkrant vormen in alle fasen van het proces een uitstekende voorbereiding op het dragen van maatschappelijke verantwoordelijkheden.

2. Een schoolcoöperatie

De schoolkrant vereist een schoolcoöperatie. In Frankrijk heeft de schoolcoöperatiebeweging een gunstige ontwikkeling doorge maakt. Onze leden vormen daarvan de belangrijkste basis, want uitgevers en besturen van een schoolkrant zijn in wezen coöperatief.

De traditionele didactiek is in principe anti-coöperatief: een individueel leerboek, het huiswerk moet je alleen doen, evenals de lessen die je moet opzeggen. In plaats van coöperatief gedrag te

stimuleren, bepleit, handhaaft en versterkt zij het individueel handelen van de economie en dus van de cultuur.

De schoolkrant kan alleen maar coöperatief zijn.

Zet- en drukmateriaal is van nature collectief. Na ontvangst moet u een organisatie opzetten die zorgt voor de installatie en het toezicht daarop. Die organisatie heeft een naam, een werkwijze, heeft een reglement, kent een traditie: het is een coöperatie, in dit geval een schoolcoöperatie.

Je vormt dus een schoolcoöperatie, die voor lange tijd vaste vorm krijgt rond de krant, die daarvan het officiële orgaan wordt.

Ik zeg altijd tegen scholen die soms moeite hebben om een te theoretisch en te formeel opgezette schoolcoöperatie tot leven te brengen: geef een schoolkrant uit. Dan zal uw coöperatie actief en springlevend worden.

3. De ouders

De schoolkrant is de beste manier om de onontbeerlijke band met de ouders in stand te houden. De band tussen school en ouders, belangrijker dan ooit, wordt in praktische zin onderhouden door de schoolkrant, die elke maand in de gezinnen een origineel beeld van het dorpsleven biedt, gezien door de ogen van hun kinderen.

Het is ook mogelijk om, door toevoeging van enkele pagina's speciaal bedoeld voor ouders, van de schoolkrant een echte dorpskrant te maken, zonder echter de onderwijsvoordelen van de onderneming aan te tasten.

Wat ouders in feite van de schoolkrant verwachten, is niet zozeer het landelijk nieuws - dat kennen ze al - als wel de geheel eigen aspecten van het werk van hun kinderen.

Bij wijze van uitzondering kunnen bovendien bepaalde speciaalnummers op die verbindingsrol gericht worden: de organisatie van uitwisselingen, van uitwisselingsreizen, de voorbereiding van feesten, een monografie over het dorp, enquêtes, verhalen enz.

4. Het taboe op drukwerk

En voor het laatst heb ik het zowel individuele als sociale voordeel bewaard dat ik het belangrijkste en het doeltreffendste acht voor de vorming tot mens en burger: de schoolkrant is niet langer taboe.

Een van de grote tekortkomingen van onze cultuur - en de school heeft daar op zijn minst aan bijgedragen - is het feit dat voor kinderen en volwassenen van onze tijd op drukwerk een taboe rust.

Vooral de krant. Het is geschreven en gedrukt. Het zou toch niet in de krant staan als het niet waar was!

Van deze fascinatie voor het gedrukte woord leven kranten met grote oplages en de propagandaondernemingen waarvan zij het instrument zijn. Met hun systematische hersenspoeling tasten ze in onze dagen op dramatische wijze de beginselen van onze democratieën aan.

In de negentiende eeuw, toen kranten alleen voorbehouden waren aan een minderheid van ingewijden, had de grote meerderheid van de bevolking in elk geval nog de mogelijkheid om na te denken en te discussiëren op basis van het gezonde verstand, eigen smaak en eigen levenslessen.

Tegenwoordig denkt de krant voor zijn lezers. Wat intelligente en geletterde mensen geschreven en gedrukt hebben, moet wel de waarheid zijn. Het publiek onthoudt zich van kritiek. De onafhankelijken die aan hun eigen ideeën vasthouden en die ook

durven uitspreken, mogen van geluk spreken dat men ze niet ste-nigt.

Helaas bereidt de traditionele school dit buigen van indivi-duen voor de nieuwe goden, het drukwerk, voor. De eerste teksten die aan kinderen worden aangeboden zijn uiteraard teksten van volwassenen. Ze staan afgedrukt in je eerste leesboek. Je snapt niet wat ze betekenen, maar dit zijn teksten om te leren lezen, die moet je opzeggen voordat je probeert ze te begrijpen, als ze het al waard zijn om te worden begrepen.

Wanneer een kind moet leren schrijven, is dat niet om zijn eigen gedachten te uiten – die zijn immers arm en onbeduidend - maar om de zinnen te herhalen en over te schrijven die in boeken zijn afgedrukt of door de leraar worden gedictieerd.

Bij natuurkunde, geschiedenis en aardrijkskunde zijn infor-matieverwerving en experimenteren vervangen door lessen en sa-menvattingen.

Daardoor raakt het kind er langzamerhand van overtuigd dat zijn eigen gedachten - net als zijn daden trouwens - van onder-geschiedt belang zijn en blijven en dat alleen de majestueuze ge-dachte, opgehemeld in boeken en kranten, ertoe doet. Hij is rijp voor nieuwe dictaturen.

Wij zetten die traditie op zijn kop. Bij ons zetten kinderen pagina na pagina hun eigen krant, die, net als alle menselijke creaties een aantal onzekerheden en fouten bevat. Maar voortaan weten ze hoe onderzoeken worden uitgevoerd, hoe rapporten worden gemaakt en waardoor het mooie vak van schrijver of journalist wordt ge-vormd dan wel misvormd.

Met vrije tekst en krant oefenen we onze kinderen in het kritiseren van het gedrukte woord, in het accepteren en het on-derzoeken van die kritiek. Zodoende bespeuren ze met hun her-boren gezonde verstand onder de bombast van bepaalde pagina's,

de keiharde waarheid van prietpraat en 'literatuur'. Ze leren door ervaring de aan hen voorgelegde werken te beoordelen, en ze zijn snel in staat om te ontdekken wat de indrukwekkende krantenkoppen verbergen aan nepnieuws en tegenstrijdigheden.

Hetzelfde geldt voor geschiedenis en natuurwetenschap. Onze leerlingen verrichten zelf ook onderzoeken, waarvan de resultaten niet per se overeenstemmen met de beweringen in boeken. Ze zijn er niet bij voorbaat van overtuigd dat zij fout zitten en het boek gelijk heeft. Ze stellen zich gewetensvol de heilzame vraag van onderzoekers: wie weet?

Zo hebben leerlingen van onze scholen kritiek geleverd op pagina's uit leerboeken, op artikelen over geschiedenis en natuurwetenschap; zij stuurden hun opmerkingen naar uitgevers en auteurs die in sommige gevallen de juistheid van hun kritiek erkenden.

Onze kinderen ondernemen tal van experimenten; we moedigen dat proefondervindelijk verkennen en ook hun 'uitvindingen' aan. Ze zullen hun technische tekortkomingen alleen maar beter begrijpen als het erop aankomt hun dromen te realiseren.

Feit blijft dat we op deze manier onze leerlingen het volgens mij beslissende idee meegeven, dat alles wat hen wordt onderwezen, heroverwogen mag worden, dat de indrukwekkendste gedachten de zeef van hun eigen ervaring kunnen en moeten passeren, dat kennis wordt veroverd en wetenschap wordt gemaakt.

Er zal pas iets veranderen in onze democratieën, wanneer burgers door hebben dat hun krant kan liegen of hun op zijn minst definitieve oplossingen voorspiegelt die maar een deelaspect vormen van de problemen waarvoor het leven ons plaatst, pas wanneer burgers in staat zijn om met wijsheid, maar ook met vrijmoedigheid hun standpunten naar voren te brengen en wanneer ze de vorming tot experimentator en schepper gehad hebben die wij hen proberen te geven.

Is het overdreven te zeggen dat een dergelijk onderwijsresultaat meer betekent voor de toekomst van naties dan de kleine technische herzieningen waarmee men maar al te graag de rol van de school kleineert, die echter iets beters te doen heeft dan het opleiden van horigen en robots.

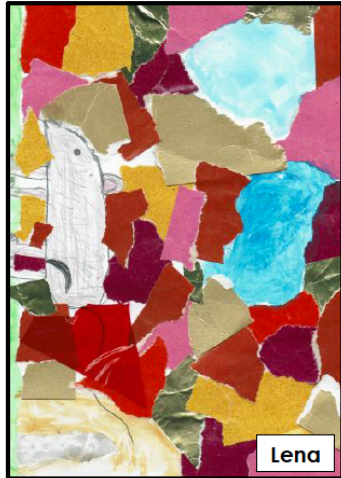
Buse

Jule

Toon

Lena

DE SCHOOLKRANT,
WERKTUIG VOOR BURGERSCHAPSVORMING EN
INTERNATIONAAL BEGRIIP

Ik zei al dat de hoofdstukken van dit boek elkaar noodzakelijkerwijs overlappen.

Zo kan de slotconclusie van het vorige hoofdstuk even goed beschouwd worden als de preambule voor dit hoofdstuk over de introductie in het maatschappelijk leven door het individueel en gemeenschappelijk werken aan de pagina's van de krant. Door het regelmatig stemmen over de keuze van teksten, door de coöperatieve organisatie die het nieuwe werk vereist, door het schrijven en verspreiden van de schoolkrant, zorgen we voor we de beste voorbereiding op het maatschappelijk functioneren van toekomstige burgers.

Schoolcorrespondentie, leerlinguitwisselingen, klassenvergaderingen, brieven, enquêtes en tentoonstellingen – dat alles vormt een rechtstreekse en essentiële voorbereiding op het moderne leven.

Dit alles – hetzelfde geldt onze houding ten opzichte van het gedrukte woord, de krant en later ten opzichte van de radio – leer je niet door lessen of stampwerk, maar door ervaren en handelen. Ervaren en handelen worden mogelijk gemaakt door de schoolkrant.

We werken niet meer door lessen of met boeken – hoe eloquent ook – aan meer internationaal begrip, aan blijvende vrede.

Alleen door steeds meer in direct contact te komen met buitenlandse kinderen en later met volwassenen, en door steeds meer

vertrouwd te raken met hun taal en hun manier van leven, weven we een web over de wereld dat niet langer door baatzuchtige leugens verscheurd kan worden.

Natuurlijk wisselen we onze schoolkranten uit met scholen in andere landen. Door de kranten van buitenlandse scholen leren we via de beschrijving van hun leven, hun families, hun ideeën, hun werk en hun spelletjes de kinderen kennen die we later over grenzen heen zullen proberen te ontmoeten. Overal ontstaan nieuwe knooppunten van kameraadschap en vriendschap, die binnenkort de actieve onderdelen kunnen worden van een communicatienetwerk dat we over de grenzen heen willen opbouwen zoals we dat in eigen land hebben gedaan.

Het taalprobleem blijft een van de moeilijkst te overwinnen obstakels voor dit onderling verkeer. Maar de distributie en uitwisseling van schoolkranten zou het begin kunnen zijn van een praktische oplossing, een eerste, levende stap voor het leren van talen vanaf het basisonderwijs.

Persoonlijke correspondentie zoals die momenteel wordt geïmplementeerd voor talenstudie onder auspiciën van het Onderwijsmuseum zou zo op alle onderwijsniveaus zinvol kunnen worden aangevuld met een nieuwe werkwijze van internationale correspondentie en uitwisselingen via de schoolkrant, die we de komende jaren zullen trachten te bevorderen

In de school van morgen, waar verbalisme zal plaatsmaken voor levende ervaring en creatie, zullen werktuigen en werktechnieken de actieve elementen van het nieuwe onderwijs worden.

Onder deze werktuigen zullen de schooldrukkerij, de schoolkrant en de uitwisselingen waarvan ik heb geprobeerd de kwaliteiten en de mogelijkheden te laten zien, een voorname rol spelen.

Maar vooruitgang komt niet vanzelf; er zijn moedige en ruimdenkende werkers voor nodig om het werk van de pioniers van de Moderne School voort te zetten en verder te ontwikkelen.

DERDE
DEEL

DE SCHOOLCORRESPONDENTIE

DE OORSPRONG

Vanaf mijn eerste pogingen in Bar-sur-Loup, in 1925, begreep ik dat onze druksels vooral een nieuw middel voor correspondentie tussen scholen waren. Tijdens het tweede jaar van mijn werk, in 1926, startte mijn kleine klas een zeer regelmatige uitwisseling met de School van Trégunc (Finistère), waar mijn vriend Daniel zojuist de drukpers had geïntroduceerd. Deze ervaring werd bepalend en sindsdien heb ik nauwelijks frequenter of enthousiaster uitwisselingen gerealiseerd.

Bij gebrek aan voldoende geavanceerd materiaal drukten we destijds nog op 1 1/4 commercieel formaat (10,5 x 13,5) en gebruikten we, bij gebrek aan geld, alle kwaliteiten papier waarover we we konden beschikken, inclusief stembiljetten.

Elke twee dagen vertrok een zending van dertig exemplaren van al onze druksels naar Trégunc. En om de twee dagen bracht de postbode ons een vergelijkbare voorraad druksels van onze correspondenten.

Ik voelde toen meteen de aanzienlijke mogelijkheden van een dergelijke uitwisseling: de kinderen schreven niet langer voor zichzelf, maar voor hun correspondenten; schooltaken veranderden dus van betekenis en algauw ook van aard. Wat een opwinden en wat een leesplezier als het drukwerk van onze vriendjes aankwam! We leefden mee met de boeren-vissers van Trégunc: we kenden hun werk, hun spellen, hun zorgen. Het was niet zomaar een van die gebruikelijke didactische processen die pretenstieus 'methoden' genoemd worden, maar er ontstond een nieuwe

vorm van leven op school, de ziel en het instrument van mijn onderwijsstreven.

Vanaf dat moment leek mijn onderwijspad volledig uitgestippeld en latere ervaringen leverden geen essentiële elementen op die al niet in de kiem aanwezig waren in onze gedenkwaardige uitwisseling met Trégunc: pakketruil, een zending Bretonse pannenkoeken van de ene, sinaasappels en olijven van de andere kant; het versturen van speelgoed en foto's; de medewerking van ouders aan deze nieuwe schoolactiviteiten. Er zat alles al in wat we van een dergelijke onderwijsvorm konden verwachten.

Bij het ontluiken van onze beweging kon ik dus met volle zekerheid van succes, uitwisselingen tussen scholen aanbevelen, omdat ik daarmee zelf zo succesvol had geëxperimenteerd.

Op 27 juli 1926 merkte ik in de eerste circulaire van *De Drukkers op School* op: 'de organisatie voor het uitwisselen van drukwerk tussen scholen moet onze eerste zorg zijn.'

Zodra onze groep eerst vier, later acht, weer later twaalf scholen telde die werkten met de drukpers, kregen de uitwisselingen een regelmatig karakter. Toen dat aantal verder groeide, hebben we een uitwisselingssysteem opgezet van zes tot acht scholen per groep. Ik zal de opzet van dit systeem, dat vandaag nog steeds werkt, nader uiteenzetten.

(De film *l'École buissonnière* toont in enkele ontroerende scènes de pluspunten van deze uitwisseling).

DE SCHOOLKRANT ALS BASIS VOOR UITWISSELINGEN

Om blijvend en effectief te zijn, moeten uitwisselingen gebaseerd zijn op een schoolkrant.

We organiseren geen correspondentie van klas tot klas met louter uitwisselingen van brieven of documenten, zoals sommige kranten doen: 'School X uit Y ... wil graag corresponderen met een

school uit die en die regio'. Niet dat zo'n uitwisseling geen voordelen kan hebben, maar omdat ik geloof dat door het ontbreken van ondersteuning en werkmiddelen deze aanpak noch de onderwijsvoordelen noch het enthousiasme zal opleveren die een heel onderwijssysteem kunnen bepalen. Ik zeg altijd tegen onderwijzers: redigeer een schoolkrant, desnoods handgeschreven – en dat kan elke school, ongeacht de middelen of het aantal leerlingen. Wanneer u een schoolkrant hebt, dat onontbeerlijke werktuig, dan staat onze dienst tot uw beschikking.¹

GROEPEN VAN CORRESPONDENTIESCHOLEN

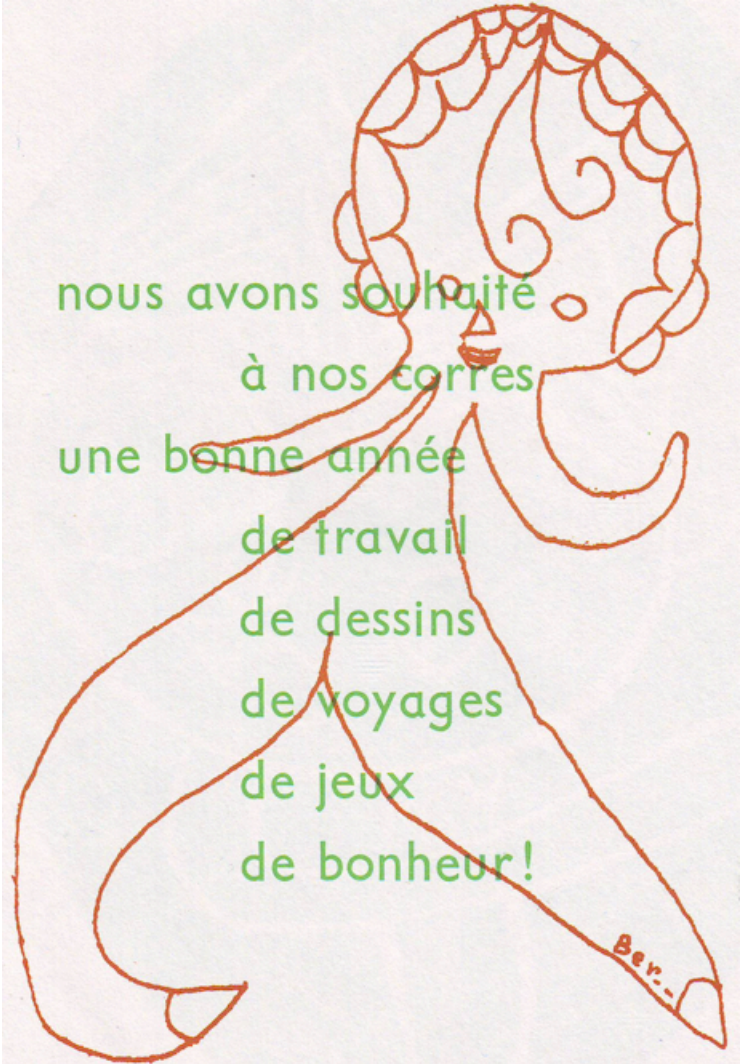
Dit is wat we doen:

Scholen die willen deelnemen aan uitwisselingen, worden opgenomen in een of meer groepen van acht klassen (of zes, of zelfs vier voor scholen met geringe mogelijkheden.)

Het samenstellen van deze groepen, het lastigste punt, gaat uit van de behoeften en verlangens van de scholen waaruit een groep bestaat. Deze scholen hebben, voor zover mogelijk, hetzelfde niveau en dezelfde interesses of, ze zijn juist complementair: scholen van het laagland met scholen in de bergen, scholen in het binnenland met scholen aan de kust, Noord met Centraal Frankrijk of de Midi.

Toekomstige gebruikers van onze dienst wordt gevraagd een correspondentieformulier in te vullen. Onze dienst houdt zoveel mogelijk rekening met de aanwijzingen die daarop worden vermeld, zo goed mogelijk in ieder geval. Overigens kan elke school die groep aanvullen met zelf gekozen scholen of met een tweede groep. Het eerste jaar kan een en ander soms moeizaam verlopen.

¹ Freinet doelt op de CEL, de coöperatieve uitgeverij en leermiddelenproducent van de Freinetbeweging.

nous avons souhaité
à nos corres
une bonne année
de travail
de dessins
de voyages
de jeux
de bonheur!

Ber.-

Vanaf het tweede correspondentiejaar kunt u - en uw leerlingen zullen u daarom vragen - naast de nieuwe groep waarin u bent opgenomen, een aantal van uw ouwe, getrouwe correspondenten aanhouden. Tijdens congressen en stages, of bij toevallige samenwerking aan kranten, leert u collega's kennen die voor u bijna permanente correspondenten worden.

MAANDELIJKSE CORRESPONDENTIE

Maar deze correspondentie heeft, ook binnen een groep, twee kanten, hetgeen alle leden goed moeten begrijpen. Om te beginnen de maandelijkse uitwisseling.

Uw school wordt dus door onze dienst in contact gebracht met scholen verspreid over verschillende regio's van Frankrijk. De uitwisseling van de maandelijkse schoolkrant met deze acht klassen is verplicht. Telkens wanneer u een van uw teksten of tekeningen afdruckt, maakt u er één extra voor elk van uw correspondentiescholen. Als u dus tien tot twaalf correspondentiescholen hebt - wat mij een heel normaal aantal lijkt - drukt u van elke tekst tien tot twaalf extra pagina's die u zorgvuldig in speciale mappen bewaart.

Aan het einde van de maand niet u de kranten in een mooie omslag en zorgt u voor verzending. Voor elke school wijst u een verantwoordelijke leerling aan die:

- zorgt voor het klaarmaken van de map en die naar zijn school stuurt;
- als eerste de krant van de correspondentieschool ontvangt en leest;
- naar deze school schrijft of documenten of pakjes stuurt volgens het advies dat ik verderop zal geven.

Een goede taakverdeling aan het begin van het jaar maakt dat het uitwisselingsproces vlot verloopt. Het werk dat hiermee gemoeid is, heeft bovendien grote vormende waarde.

VASTE CORRESPONDENTIE

Maar op zich is deze maandelijks uitwisseling door middel van de schoolkrant, zelfs als die vergezeld gaat van een paar brieven of pakketjes, onvoldoende om het permanente enthousiasme te brengen dat we van deze onderwijstechniek mogen verwachten: één correspondentie per maand is onvoldoende om de vertrouwelijkheid in stand te houden. Bovendien komt een onpersoonlijke correspondentie van klas tot klas niet tegemoet aan de duidelijke behoefte van kinderen om niet alleen de school en haar omgeving, maar ook de kinderen zelf te leren kennen.

Daarom is er een tweede soort een vaste uitwisseling opgezet. Een van de scholen in uw groep wordt aangewezen als uw vaste correspondent.

U neemt onmiddellijk contact op met de leraar van de betreffende klas. U vermeldt het aantal leerlingen van uw klas, de samenstelling van deze klas en u geeft hem zo snel mogelijk de namen, voornamen en leeftijden van al uw leerlingen. Uw correspondent doet hetzelfde.

Maar u moet er niet op rekenen dat de brieven die uw leerlingen uitwisselen een uitstekende correspondentie in stand kunnen houden. Brieven van kinderen jonger dan dertien-veertien jaar zijn namelijk altijd erg subjectief; ze bevatten geen van de diepere levensaspecten die we nodig hebben. En gebrekkig handschrift en lelijke opmaak kan jonge correspondenten ook vermoeien.

AANBEVELINGEN

Ik stel de volgende werkwijze voor:

- Stel, uw correspondentieschool heeft 27 leerlingen en die van u 24. En stel, u hebt tien maandelijks correspondenten. En u wilt twintig exemplaren om uw abonnees te bedienen. Uw dagelijkse oplage is dan $27 + 24 + 10 + 20$ is 81 exemplaren.
- Wanneer een pagina dubbelzijdig wordt bedrukt, pakken uw leerlingen hun levensboek (ik raad het gebruik van verzamelbanden aan waarmee kinderen van dag tot dag voor zichzelf een echt boek kunnen vervaardigen dat aan het einde van het jaar indrukwekkend zal zijn).
- U perforereert de afgedrukte vellen en geeft er één aan elk van uw leerlingen. Na het individueel lezen, stil of hardop (de kinderen houden ervan de tekst te herlezen) wordt de pagina toegevoegd aan het levensboek.
- Dit levensboek kan bovendien verrijkt worden met gestencilde pagina's, tekeningen en ook bestanden van de F.S.C.¹
- We maken zevenentwintig vellen klaar die we vervolgens in een envelop doen en onze correspondentieschool toesturen.
- Deze school ontvangt de zending en deelt aan elke leerling een blad uit. De teksten worden stil of hardop gelezen, besproken, verklaard.
- De reacties worden genoteerd, er worden vragen of antwoorden geformuleerd en iedere leerling doet het ontvangen blad in een tweede levensboek van de correspondentieschool.
- Alle leerlingen in de klas hebben dus twee levensboeken: die van de eigen en die van de correspondentieschool, levensboeken die elkaar prachtig aanvullen (de verzending naar de

¹ F.S.C. = Fichier Scolaire Coopérative, een documentatiekaartenbestand dat door leden van de beweging gezamenlijk is opgebouwd en vanaf 1929 door de eigen onderneming (uitgeverij en leermiddelenbedrijf) werd uitgebracht.

correspondentiechool kan om economische redenen pas aan het einde van de week bijvoorbeeld plaatsvinden).

Zo opgevat is de correspondentie niet langer onpersoonlijk; de dagelijkse teksten vormen voor ons de weerspiegeling van het persoonlijk leven van onze correspondenten en van de reacties in hun omgeving. We kennen alle leerlingen alsof ze naast ons zaten.

Deze uitwisseling wordt compleet door de regelmatige verzending van brieven aan onze correspondenten. Elke veertien dagen schrijft elke leerling aan het vriendje die hij bij naam kent: Beste, ... Aan zijn brief voegt hij zijn foto, afbeeldingen, postzegels, familiefoto's toe.

De aldus geschreven brieven, gelezen door de leraar – die eerlijk uitlegt dat hij ze moet lezen om flaters te voorkomen – worden in een pakket verzonden, vergezeld van een brief van de leraar aan zijn collega voor alle verdere informatie. Deze verzending wordt gedaan in een niet gesloten verpakking. Het uitwisselen van bandopnamen vervolledigt tegenwoordig al deze mogelijkheden.

U zou de klas eens moeten zien bij het arriveren van deze post. Een toppunt van belangstelling! Iedereen ontvangt de brief van zijn correspondent als een ware schat, bergt die zorgvuldig op, neemt hem mee naar huis en bewaart hem daar angstvallig.

Het enige nare wat er kan gebeuren is dat een leerling soms geen brief krijgt, omdat zijn correspondent ziek is of niet heeft geschreven. Dan is bij echt teleurgesteld, wat laat zien hoeveel waarde onze leerlingen aan deze uitwisselingen hechten. De leraren moeten onderling afspreken dit soort tegenslagen ten koste van alles te voorkomen, ook als het betekent dat zij een paar snelle leerlingen een extra brief laten maken om de pijn van de slecht bedeedden tenminste te verminderen.

Ouders zijn enthousiast over deze uitwisselingen en gaan soms onderling met elkaar corresponderen. Onnodig de aanzienlijke

voordelen te vermelden die onze school uit zo'n integratie van haar werkwijzen in het leven van gezin en dorp kan halen.

PAKKETPOST

Elke maand maken we een pakket klaar voor onze correspondenten: elke leerling neemt een klein pakje mee voor zijn eigen, speciale correspondent, met naam en adres. Daarin zitten: kranten, plaatjes, speelgoed, foto's, een mes, soms zelfs waardevolle geschenken.

En naast deze speciale pakketten, moet uw zending streekproducten bevatten, zoals kastanjes, walnoten, repen, amandelen, sinaasappels, appels, waar iedereen van profiteert.

Het pakket wordt plechtig verzonden en de verzending wordt uitgevoerd door de leerlingen die de route ervan volgen en gespannen de reacties afwachten.

De aankomst van deze pakketten riep in onze klassen een onbeschrijfelijk enthousiasme op. Geen enkele onderwijsgebeurtenis kan die opwinding evenaren. Je moet dergelijke momenten meegemaakt hebben om de betekenis van deze bewering volledig te kunnen begrijpen. Onvergetelijke toneeltjes.

Na dertig jaar herinner ik me nog als de dag van gisteren dat we van onze correspondenten in Trégunc een pakketje ontvingen met Bretonse pannenkoeken van fluweelzachte aardappelpuree en heerlijke boter. Ze werden eerlijk verdeeld: elk kreeg drie pannenkoeken, inclusief de meester natuurlijk. En je had de kinderen naar huis moeten zien gaan, met medenemen van een restant voor hun broers, zusjes of ouders. Na de middag zeiden de kinderen bij terugkeer: Mijn vader zei dat we hun sinaasappels en vijgen moesten sturen....

En op een dag kwam er een pakje van een school in de Ardèche met een voorraad kastanjes die meteen gepoft werden op de

kachel. En de jongste leerlingen van de Freinetschool ontvingen afgelopen januari van hun correspondenten uit de Marne, naast verschillende lekkernijen, twee flessen echte champagne! ...

WERK EN LEVEN

U begrijpt dus dat de aldus beoefende correspondentie echt een nieuw element in het leven en het werk van uw klas brengt. Dus ja, uw activiteit wordt erdoor gemotiveerd.

Bij het schrijven denken uw leerlingen aan hun correspondenten. Wanneer ze geschiedenis- of rekenonderzoeken uitvoeren, doen ze dat om hun correspondenten op de hoogte te brengen. Wanneer ze hun dorp of hun regio beschrijven met toelichtende kaarten, voeren ze niet zomaar een schooltaak uit, maar reageren ze op de vragen of wensen van hun kameraden.

Ons onderwijs concentreert zich niet langer op schoolse intellectuele theorie, maar op werk en leven. Daarin ligt de grote pedagogische en menselijke winst van de freinettechnieken.

Ik weet dat met de hoge papier- en verzendkosten bovenbesproken werkwijze kostbaar zal worden. Veel scholen zullen het te duur vinden om regelmatig zevenentwintig tot dertig vellen te verzenden waarmee ze dertig kranten extra zouden hebben om eventuele abonnees te bedienen of om te verkopen voor een goeie prijs. En soms vindt men dat het verzenden van brieven en pakjes als aanvulling op de maandelijkse correspondentie even goed kan plaatsvinden via de schoolkrant, wat een serieuze besparing betekent.

Natuurlijk, ieder doet wat hij kan. Maar ik wilde het pedagogische, het sociale en het menselijke rendement van schoolcorrespondentie in zijn volle breedte laten zien, opdat degenen onder ons die vanwege ongunstige omstandigheden deze techniek niet volledig kunnen toepassen, niet verrast zijn als het rende-

ment niet honderd procent blijkt en zich vervolgens gaan inzetten om hun werkwijzen te verbeteren en waar en wanneer mogelijk aan te vullen.

In plaats van de afschaffing van de vaste correspondent, lijkt mij dat het de voorkeur verdient dat betrokken partijen onderling afspreken om de frekwentie van hun drukwerkzendingen tijdelijk in bepaalde mate te verlagen. In plaats van zevenentwintig exemplaren van elk druksel met vier tot vijf pagina's per week, zou men bijvoorbeeld kunnen volstaan met het versturen van één vel van twee pagina's per week. Men zou de tekstkeuze kunnen laten bepalen door het wederzijdse belang van de uitwisselingen.

LEERLINGENUITWISSELING

Uit de belangstelling die de schoolcorrespondentie de afgelopen jaren trok, ontstond als ideale aanvulling voor het wederzijds begrip de uitwisseling van leerlingen gedurende het jaar.

Leerlingen van de school in X ... vertrokken met hun leraren naar hun correspondenten die voor hen zorgvuldig een ontroerende ontvangst hadden georganiseerd: de leraar werd bij het uitstappen uit trein of bus natuurlijk begroet door zijn collega, de correspondenten die elkaar kenden, vonden elkaar. Iedereen ging mee met zijn correspondent.

De ervaring heeft uitgewezen dat deze praktijk een aantal belangrijke voordelen en heel weinig nadelen heeft. Onnodig te zeggen dat de pedagogische effecten van deze leerlingenuitwisselingen doorslaggevend zijn voor het succes van onze technieken.

De belangrijkste ontdekking bij dergelijke uitwisselingen is dat de ouders, in tegenstelling tot wat men zou vrezen, er het meest tevreden over zijn. Geen bezwaren. Enthousiasme over de hele linie.

Een van onze collega's bracht vorig jaar zijn leerlingen naar

hun correspondenten over de grens in België. Het was in hoofdzaak een arbeidersmilieu van mijnwerkers en fabrieksarbeiders. Acht dagen later, de datum waarop de leraar had beloofd de kinderen terug te brengen, stonden de ouders erop om hun gasten iets langer te houden. Ze namen zelf de kinderen mee. En de leraar keerde alleen terug om de thuisgezinnen te informeren.

Met de huidige trend van het toenemend aantal excursies, uitstapjes en zomerkampen, zouden leerlingenuitwisselingen een geweldige ontwikkeling kunnen doormaken. En daarbij zou het handig zijn om de vaste correspondenten te kiezen op basis van deze mogelijkheid, rekening houdend met de afstand. Ik nodig onze leden uit om gedurende het jaar aan deze mogelijkheden te denken om deze ervaring op veel grotere schaal, op overtuigende schaal uit te voeren.

POSTTARIEVEN

De technische organisatie van correspondentie brengt noodzakelijkerwijs nieuwe kosten met zich mee. Dat vraagt beslist om een ander financieel-economisch beheer van de school. Het systeem waarbij ieder kind zijn eigen leerboeken en werkmiddelen heeft, moet gaandeweg plaatsmaken voor een collectieve organisatie waarvan de schoolcoöperatie zowel de ziel als het instrument zal zijn.

De portokosten van schoolkranten drukken niet zwaar op het budget, omdat een regelmatige verzending van kranten onder het tijdschrifttarief valt. Bulkzendingen kunnen als waardeloze monsters worden verstuurd. In sommige departementen heeft men deze verzendkosten zelfs gereduceerd door de uitwisselingen binnen het departement te organiseren, waarbij de zendingen met de welwillende toestemming van de Onderwijsinspectie gratis verstuurd kunnen worden.

UITWISSELING VAN DOCUMENTEN VOOR DE F.S.C.
EN ONDERDELEN VOOR HET SCHOOLMUSEUM

Zoals bekend vereisen de werktechnieken die ik voorsta een grote hoeveelheid documentatiemateriaal (F.S.C. – Werkbibliotheek, schoolmuseum). Maar zij veronderstellen vooral de actieve deelname van de kinderen aan de samenstelling van de collecties en aan de verrijking van het museum.

In plaats van de kinderen zomaar wat te laten uitwisselen, wil ik ze op een educatief spoor zetten: ze vragen hun correspondenten om grafische documenten (teksten, boeken, foto's, tekeningen, kaarten) over de hun vertrouwde omgeving, waardoor ze tal van mogelijkheden hebben om die te vergelijken met de eigen omgeving.

Door het uitwisselen van mineralen, dieren, planten en andere objecten, vergelijken ze eveneens hun land, hun geologische en geografische gesteldheid, hun flora en fauna met dezelfde aspecten elders. Het doorzoeken van rotsen, het jagen op dieren, op insecten, het voortdurend waarnemen van de natuur krijgt zin. Het gaat niet langer om schoolopdrachten, het zijn levensbehoeften voor ons nieuwe leven. Het verbaast dan ook niet de scholen van onze groep zich op een nieuwe, grondige en energieke manier inzetten voor historisch onderzoek en het bestuderen van dieren, voor het vivarium, het aquarium en het techniekmuseum.

En dat komt doordat we de mummies die professoren in boeken of kasten hadden begraven, eindelijk nieuw leven inblazen. En het leven produceert wonderen van belangstelling en kennis.

FOTO'S, FILMS, CINEMA, GRAMMOFOONPLAAT
ALS AANVULLING OP UITWISSELINGEN

Alles wat ertoe bijdraagt dat scholen en correspondentiekinderen elkaar beter leren kennen verdient aanbeveling.

Als u een fotocamera hebt, maak dan foto's van uw leerlingen tijdens hun werk, op weg naar buiten, bij de drukpers, tijdens hun enquêtes in het dorp. Wissel foto's uit die in de klas een sfeer van enthousiaste nieuwsgierigheid brengen die zeer bevorderlijk is voor de freinettechnieken

Film zou natuurlijk nog beter zijn dan fotografie. Zie wat we vóór de oorlog al hadden bereikt en wat we weer moeten oppakken zodra de commerciële omstandigheden dit toelaten.

Onze coöperatie had destijds Pathé-Baby 9 mm 5-camera's aangeschaft. Die circuleerden tussen scholen die met de drukpers werkten en bovendien een 9 mm 5-projector bezaten. Ik filmde mijn leerlingen in de pauze, bij schoolwandelingen, bij hun spel in de sneeuw en op de glijbaan, tijdens bekend werk.

Ik stuurde de aldus geproduceerde films naar onze correspondenten. Het was een deel van ons leven dat de correspondentieschool bereikte en de leerlingen daar zagen die van ons rennen, lachen en spelen.

Kijk hem eens ! ... Dat is Pierre. ... en die daar, dat is Jacques, mijn correspondent.

En u kunt er van op aan dat een schoolbioscoop, waarin deze vertrouwde beelden worden vertoond, de kinderen buitengewoon zou boeien en tegelijk honderd procent onderwijswaarde zou hebben.

Net als de film kan de grammofoonplaat een ideale aanvulling zijn voor de schoolcorrespondentie. Als we een door een leerling voorgelezen tekst op een plaat zouden vastleggen, of een discussie in de klas over een actueel onderwerp, dan zouden onze partners

op kilometers afstand de stem horen van degenen van wie ze werkstukken hebben gelezen of tekeningen hebben bewonderd.

De bandrecorder, die al in veel scholen wordt gebruikt, heeft deze mogelijkheid in praktijk omgezet.

BIJLAGEN

ONTHULLENDE KINDERTEKSTEN

Vrije teksten kunnen ons inzicht geven in het onbewuste en het sociale leven van kinderen:

Mijn moeder wil geen kinderen meer kopen; dat is te duur en ze heeft er genoeg ...

Ik hou niet van mijn broers; ze maken me boos, maar ik hou veel meer van mijn zusje Marie-Ange.

Alle mannen zijn gemeen: mijn vader slaat mijn moeder. Toen sliep mijn vader vannacht op de vloer en toen ging hij naar de stal.

R. (6 ½ jaar)

HET HONDJE

Gisteravond, toen ik melk ging halen, vond ik bij een huis een hondje dat bibberde.

Ik nam hem mee naar huis. Hij had honger en dorst. Ik gaf hem melk en beetje brood.

Ik nam hem in mijn armen en begroef hem in de tuin. Arme kleine hond! Ik hield zo veel van hem! Hij was zacht, om te aaien en lief. Hij likte ons om ons te kussen.

Ik heb uit alle macht gehuild.

Collete (8 jaar)

HET WITTE PAARDJE

Het witte paardje
maakt lol in de wei.
Hij eet
van het malse groene gras.
Zijn baas zingt.
Het paardje huppelt van plezier.
Zijn baas roept hem.
Het paard is niet blij.
In de stal wordt hij vast gemaakt
En eet hij hooi
Daarom huilde hij ...
Zijn baas deed de deur voor hem open
En het paardje ging naar buiten de wei in.
Hij rolt in het gras
De hele dag
Tot aan de avond.
Dan gaat hij doodmoe
terug naar de stal
om te slapen.

Michel D.

*(jong achterblijvertje dat niet van school houdt en
als het maar even kan ontsnapt)*

IK WAS HEEL BANG

Ik lig in bed en ik slaap. Ik droom dat ik op onze koeien pas terwijl ik een boek lees. Ik hoor geluid, ik draai me om en ik zie een zwerver half verscholen achter een boomstam. Hij rent naar me toe met een mes omhoog. Zo hard als ik kan begin ik te schreeuwen 'Hellup'.

Dat maakt mama wakker, die staat op en komt me vragen wat er is. Ik vertel haar mijn droom.

Als ze me om zeven uur roept, ben ik nog steeds bang en ik verstop me onder de dekens. Dan zegt ze tegen mij: 'Je kunt opstaan, de zwerver zit al in de gevangenis.'

OP MIJN VLIERING

Vijf vogels komen slapen op mijn vliering. 's Nachts, als ik wakker word, hoor ik ze springen. Eerst dacht ik dat het ratten waren die aan het vechten waren. Maar op een dag zag ik de vogels naar buiten gaan: ik begreep waar het geluid vandaan kwam. Ik wil ze geen kwaad doen. Mijn vader zegt dat hij ze wil doodmaken. Maar dat kan hij niet, want ik heb de deur op slot gedaan en de sleutel onder in mijn koffer verstoppt.

Maria S. (14 jaar)

IN DE STAL

Vanmiddag dronk de kat water uit een emmer.

- Ga buiten drinken, viezerik!' En ik liep hem achterna naar de stal en klapte in mijn handen.

Toen ik onder de kippen doorliep, voelde ik iets warmes op mijn oor vallen. Ik dacht dat een kip op me pieste. Ik schreeuwde:

- Smerig beest, je krijgt klappen!'

Ik hoorde mijn vader lachen, die nog niet klaar was met het melken. Ik keek naar hem, ik zag een witte straal op me afkomen.

Het was melk die mijn vader naar me spoot.

Ik lachte omdat ik een onschuldige kip had bestraft.

EEN BRUTALE POES

Op een zomeravond, toen ik heel lang op was gebleven, wou ik erg graag naar bed.

Oh! Verrassing en woede! Toen ik mijn lakens opsloeg, zag ik drie dieren: twee kleine en één grote. Dat was Pauline die haar jongen in mijn bed had geworpen

Half bedroefd, half blij, zei ik: Vriendjes, dat is pech hebben! Jullie lagen lekker; maar ik heb slaap en ik moet de lakens verschonen die jullie bevuild hebben.

Uit de kast nam ik de deken die me omhulde toen ik klein was. Ik vouwde hem dubbel en legde de pasgeboren baby's erop.

De volgende dag stond ik vroeg op om te kijken of ze niet dood waren. Alles ging goed.

Maria S. (14 jaar)

VOORJAARSBLOEMEN

Woensdag vroeg papa me:

- Heb je de koekoek niet horen roepen?'

Heel verbaasd antwoordde ik: 'Nee, en jij?'

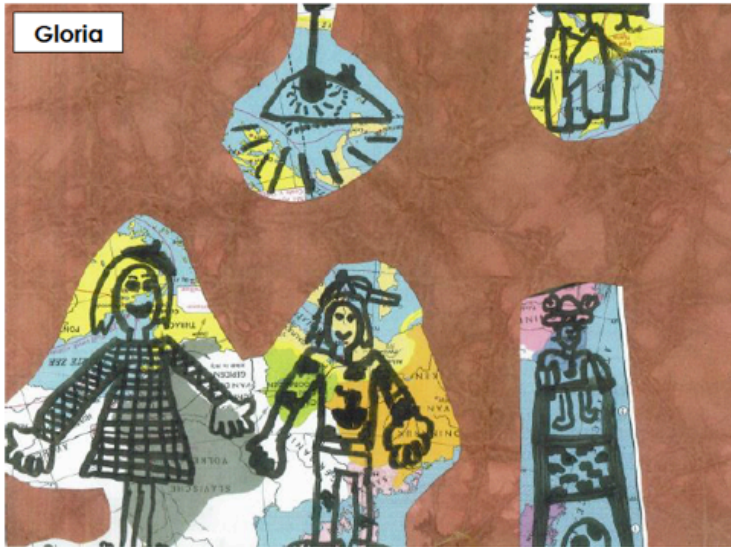
- Ik heb hem niet gehoord, maar langs de Pradou heb ik longkruid gevonden.'

Onderweg naar school ging ik op zoek naar die zeldzame en prachtige bloemen. Ik heb er geeneen gevonden en ik werd erg kwaad op mijn vader.

Ik liep langs de sluis bij Liogier, daar vond ik ze, maar met een korte steel, alsof ze bang waren om zich te laten zien vanwege de kou.

Maria S. (14).

Gloria

Het weekend

Het was een heel leuk weekend want in het begin ging Jonna met mama en mij mee naar een uurtje dansles. Eerst moesten we ons voorstellen. Dan moesten we elk om de beurt een solo maken. Daarna moesten de juffen beslissen wie er mocht blijven. Ze kozen Jonna, Emma, Lotte en Debby.

VOORKEURSTARIEF VOOR SCHOOLKRANTEN

Uit het verslag van de bijeenkomst van de Nationale Vergadering van donderdag 1 april 1954.

'Artikel 90 van de wet op de financiën van 16 april 1930 betreffende de toekenning van het voorkeurstarief is aldus aangevuld:

'Schoolkranten gepubliceerd en gedrukt onder leiding en verantwoordelijkheid van leraren om kinderen te onderwijzen en om de ouders van de leerlingen en de correspondentiescholen te informeren over het leven en het werk van de school, profiteren van het voorkeurstarief.'

Het voorstel is unaniem aanvaard.

'In aanmerking nemend de antwoorden aan afgevaardigde de heer Mazier, de staatssecretaris van P.T.T. (verslag van de vergadering van 22 juli 1954), en in aanmerking nemend de door de Nationale Vergadering aangenomen tekst, welke aan de betreffende publicaties geen van de voorschriften oplegt die vereist zijn voor alle andere kranten of tijdschriften, beperkt de Paritaire Commissie zich tot het controleren of het inderdaad handelt om publicaties waarnaar de wetgever verwijst, *dat wil zeggen: schoolkranten gepubliceerd volgens de freinettechniek van de drukpers op school.*

De enige voorwaarde waaraan schoolkranten moeten voldoen om in aanmerking te komen voor de voorkeursbehandeling, zoals voorzien in artikel 14 van de wet van 10 april 1954, is dat zij wor-

den geregistreerd bij de Paritaire Commissie voor de Pers.

Teneinde de verwezenlijking van deze formaliteit te vereenvoudigen, kan één enkel verzoek, vergezeld van een eenvoudige lijst bevattende de titels van de publicaties en de vermelding van de scholen, gedaan worden door de heer Freinet. Het volstaat dat laatstgenoemde aan elke betrokken onderwijzer het registratienummer meedeelt dat aan diens publicatie is toegekend, om hem in staat te stellen dit te melden bij de directie van het departementale postkantoor, dat verantwoordelijk is voor de registratie van publicaties gedeponeerd in het departement.'

Ik heb een overeenkomst gesloten met de Paritaire Commissie voor de Pers en het Staatssecretariaat voor Post, Telegraaf en Telefoon over de wijze waarop deze wettekst wordt toegepast:

Elke schoolkrant die periodiek wil verschijnen, moet:

- Zich houden aan bepaalde presentatienormen, in het bijzonder het vermelden op omslag en adresband van de krant: *Schoolperiodiek – Freinettechnieken nummer ...*
- Zich laten registreren bij Freinet-Cannes, die de lijst met alle schoolkranten ter registratie zal doorsturen naar de Paritaire Commissie van de Pers. Elke schoolkrant heeft dus een speciaal nummer dat op de omslag vermeld moet worden.

Zo opent Freinet zijn boek *De Schoolkrant*:

Wat is een schoolkrant?

Wat zijn daarvan de psychologische, pedagogische en technische basisprincipes?

Welke diensten kan de schoolkrant je bewijzen?

Welke onderwijswegen laat de schoolkrant je ontdekken en wat mag je daarvan verwachten?

Dat zal dit boek je uitleggen.

Dit boek is het resultaat van dertig jaar ervaring, opgedaan in duizenden scholen met talloze kinderen in Frankrijk en in het buitenland.

De schoolkrant wordt in de nabije toekomst een van de belangrijkste onderdelen van een pedagogie die open staat voor de wereld en het leven, die een nieuwe zin kan geven aan kennisverwerving waarvoor het onderwijs op alle niveaus de kiem moet leggen en het ontluiken moet helpen voorbereiden.

Célestin Freinet (1896-1966) was de belangrijkste Franse pedagoog van de twintigste eeuw.

Bewonderaar van Dewey. Jongere tijdgenoot van reformpedagogen als Montessori, Decroly, Korzcak, Ferrière, Petersen, Parkhurst, Makarenko.

Grondlegger van de freinetpedagogie en stichter van een onderwijs- en onderwijzersbeweging met leden en scholen in 40 landen in Europa, Franstalig Afrika, Midden- en Zuid-Amerika en in Japan.

